

FREE THOUGHT.

Mēnesinis Iliustruotas Mokslo ir Literatūros Laikraštis, leidžiamas Bendrovės "Laisvoji Mintis" Scranton, Pa.

Entered as Second Class Matter at the Post Office at Scranton, Pa., under the act of March 3, 1879

No. 32

Scranton, Pa., Spalio, (October) mėn. 1912 m.

III Tomas

Manager Dr. J. Szlupas. 1419 No. Main Ave., Scranton, Pa.

Dr. G. J. Sauerwein,

Didis filologas, rašęs eiles lietuvių kalba.

C. Callaway, M. A., D. Sc.

Kas insteige krikščionybę?

—:0:—

Tamsa, kuri apdengia pradžią krikščionių religijos, rodos, pasididina, kada mes imamėsi ją labiau sgvildenti. Išmetimas laukan viso-ko viršgamtiško, ko, rasis, netiek reikalauja mokslo išmintis, kiek tikresnis manymas su prasiskėčiančiu auklėjimu, padaro iš bibliškų dokumentų tik literatūros skudurus. Pirmiausiai neteko vertės fragmentai, sumezgami su pradžia ir pabaiga Synoptistų, o su jais drauge dingo Gimimas iš Mergės ir didelė dalis pasakų apie Prisikėlimą ir Dangun išengimą. Tai buvo taip reiškęs prieaugliai, ir taip nesutiko su mokymais ir pretensijoms Kristaus, išdėstytomis evangelijose, jog tas viskas lengviai atkrito šalin. Potam Gundymas, su išpustais aprašymais Šėtono veikmės, pasirodė šmėkliškai neįtikėtinu. Atsitikimai daimoniško apsėdimo, labiausiai-gi atsitikimas su Gandaros kiaulėmis, tapo visų atmesti, išskyrus konservatyvus, pvd. Gladstoną, šiandien jau tur-but ir tiejie tatai atmeta. Kiti stebuklai ar buvo išguldomi prigimtomis priežastimis ar tyliai tapo užmesti. Dalykai virto taip rustų, kad Birminghamo vyskupas, d-ras Gore, pats gana plačių pažvalgų mokslinčius, nesehai išleido paliepiamą kuningams nebekartoti Credo "prasmėje, sulyg kurios visi vieši įtikėjimo kartojimai atsiduoda nešėrumu."

Evangelijų sugruzdėjimas toliaus apsireiškia daugume išpraudų (interpoliacijų). Idėjos ir atsitikimai vėlesnių gadynių, kaip ana: visatinė misija apaštalu, organizuotoji bažnyčios struktura, pasakojimai apie Jeruzolimos išgriovimą, ir paeilinis plėtojimas dieviškumo Mokytojo, suprantama, kad turi buti išmesti. Visa tai atėmus šalin, dokumentai susisiaurina tiek, kad juose beliekti sutraukos morališkų pamokymų. Bet ir čion skepticizmas išibriovė. Net Pamokslas ant Kalno pasirodo turis prieštaraujančius sakinius, vienur sako: "Praeis dangus ir žemė, bet nė viena jota arba sakinyš nepraeis iš įstatymų, iki visi dalykai išsipildys"; o kitur paduoda keletą senų įsakymų, kaip prisiegos įstatymą ir atkeršto įstatymą, tiktai dēlei to, kad juos nugriovus. Šitame pamokyme Mokytojas liepia savo mokintiniams atsukti kitą skruostą (žandą) mušikai; vienok, kada ketino jį suimti, jis paliepė jiems pasigaminti kardus. Jis ragina, kad jų šviesa šviestų žmonėms, idant tiejie matytų jų gerus darbus; o paskui, kitame skirsnyje, jis perspėja, kad neduotų almužnų akyse žmonių. Tolygiai nesutinkančiuose sakiniuose mes girdime pamokymus daugiaus negu vienos sielos. Aišku, kad Synoptiškos Evangelijos yra užrašais bent dviejų, besipriešinančių minties mokyklų — viena, tai angšta

Judaiškoji, kita-gi platesnė, padažyta graikų įtekme. Anoji perstato Jėzų kaipo siųstą pas pragaišintas avis Izraėliaus namų, ir išreiškė grubų pakerštą miestams, kurie atmetė jo pamokymus; o šitoji nupiešia labaširdį, plačios meilės žmogų, kurs galėjo gerumą apiprekiuoti net Samaritane arba kitatautyje. Tas, kurs atėjo nešinas kardą ant žemės, ir kurs trenkė ant Chorazino ir Bethsaidos nuteisimus mažiaus pakeltinus kaip kad nukentė Sodoma ir Gomorrah, negalėjo pasriūti ašarose dēlei ateinančio nelemto likimo Jeruzolimos, arba ištartti pathėtiškąjį kvietimą: "Ateikite pas mane jūs visi, kurie kenčiate ir ap sunkinti esate, ir aš suteiksiu ramybę."

Jaigu sujungmė priešpriešingų atributų Synoptikuose po vardu Jėzaus Mesijo sunki yra įtikėjimui, tai sunkenybė labai pasididina, kada pamėginame lyginti Synoptiškąjį Jėzų su Jėzumi Joninės Evangelijos. Pamokintojas praktiškos moralės pas "Joną" — tai mystikas, aiškintojas graikų metaphyzikos, palaikytojas dogmų viršenybės. Synoptiškasai Jėzus sako tam, kuris tikrina besilaikąs įstatymo: "Tai daryk, ir tu busi gyvas"; o Joninis Jėzus skelbia: "Tas, kurs įtiki į Sunų, turi amžiną gyvenimą." Netikrumas Joninio Jėzaus labai pasižymi perstatymu naujos doktrinos įtikėjimo į Sunų beveik tolygiais žodžiais per Jėzų, Joną Baptistą, ir evangelijos rašytoją. Šitoji evangelija yra persisunkusi sąmone, kad Jėzus yra dieviška esybe, pakylėta virš žmogiškų ribų. Jis nepasižemina, kad apkrikštytas taptų per Joną Baptistą; jis apsiskelbia esąs vienu su Tėvu; jis giriasi galįs jeib ką daryti, "ką mato Tėvą darant"; sako, Tėvas pavedęs jam visoki nuteisimą. Tasai, kurį taip nupiešia, yra ar dievu ar išdydžiu megalomaniaku. Ar šiaip ar taip imtum, jis griežtai ne tas ką Synoptiškasai Jėzus. Jaigu Synoptistai teisingai nupiešia pobudį ir pamokymus Jėzaus, tai Joninė Evangelija yra gryna pasaka.

Labai nedaug šviesos apie gyvenimą ir pobudį Įsteigtojo tesuteikia Apaštalu Darbai. Tai reiškiai nepatikėtina kningelė. Ten telpa stebuklai su nesuomomėmis. Dangus ten — tai vieta virš debesų Judėjoje. Jėzus išengia jin, ir mokintiniai ten jį lekiant mato, iki "debesys neuždengė jo nuo jų akių." Steponas pirmutinis kankintinis, buvo apveizėtas pilnesniu matymu, nes jis mato netik Jėzų, bet ir patį tėvą, kurs turi dešinę ranką lyg žmogus. Šitas Dievo pasirodymas stačiai priešingas pasakymui ketvirtosios evangelijos (I. 18), kad "joks žmogus nematė Dievo niekados", kas paantrinta pas Timotėjų (I. VI. 16) žodžiais: "Kurio jokis žmogus neregėjo nė negali regėti." Šneka apie liežuvių dovaną (Aktuose II), pati savimi netikėtina, taip pat nesutinka su Povilo aprašymu (I Cor. XIV); ten šneka ma apie galėjimą suprastinai kalbėti svetimoje kalboje, o čion aprašytas pliauškalas, kurio niekas kitas nesupranta, kaip tik pats šnekėtojas ir dievas, jaigu nėra

tulko. Bet, be šito prieštaravimosi, mes sutinkame dar šitą paikystą, kad dovana taip reiškiama naudinga apaštalams ir misionieriams, kaip aprašyta Aktuose, niekados vėliaus neatsikartojo. Mirtin pasmerkimas Ananijo ir Sapphiros netik kad grubiai neteisingas, bet ir navatnoje nesantaikoje pareina nuo žmogaus, kurio atkartotinas savo mokytojo užsigynimas buvo daug bjuresniu prasikaltimu prieš teisybę. Potam pasaka, kaip angelas Petrą išliuosavo iš kalėjimo, skamba tikrai kaip kokia teika.

Tyla Povilo raštų bene bus žymiausiu liudyjimu, kad Jėzus nėra istoriškas asmuo. Povilui ans Galilejos Pranašas buvo slaptingu asmenimi, kurs atėjo žemyn iš dangaus, numirė ant kryžiaus atpirkimui nuo nuodėmių, ir prisikėlė iš numirėlių, kad amžinai gyventų kaippo tarpininkas dėl savų žmonių. “Mes skelbiame nukryžiuotąjį Kristų”, rašo Povilas. “Jis yra numalšymu už mūsų nudėtas, ir . . . už nudėtas viso svieto.” Bet apie Jėzų kaipo tikrą ypata, gyvenančią tikrai žmogišką gyvatą, vaikščiojančią po Galilėją ir Judėją, pamokslininkaujančią ir gydančią ligonius, Povilas taip kaip nieko mums nepasako. Vieninteliu išsitarimu, priskaitomu Jėzui Kristui, visuose Povilo raštuose tai — įsteigimas Eucharistijos (I Cor. XI. 23–26). Tai beveik tolygus pasakymas, kaip pas Lukošiu (XXII. 19, 20) ir — anot šios gadyinės kritiku — yra vėlesne įsprauda (interpoliacija). Be šito, Povilo žinia apie Mokytoją sutelpa pasakymuose, kad jis gimė iš Dovido sėklos (tokiu budu papriešinant Matijošini ir Lukošini apie Gimimą iš Mergės), tapo nukryžiuotas, prikeltas iš numirusių, ir po prisikėlimo buvo matytas apaštalų ir kitų. Tad jis pasidarą galinga, viršuprigyme esybe, besidalinančia dangaus sostu su Dievu, triumhuojančia ant kuningaikštysčių ir galybių, ir pasiskelbė pirmsėdžiausias didžiamjame teisme gyvų ir numirėlių. Povilas neprisimena nieko apie gyvatą ir pamokymus Jėzaus, nors atsišaukimas ant Mokytojo autoritatės labai tinkamai sudrutintų jo argumentus. Taip, ragindamas, kad almužnas duotų turtingesniejie sąnariai draugijų, kurioms jo laišakai tapo adresuoti, jis nieko nesako apie pamokymus, taip tankiai atkartotus Jėzaus, kad davimas vargšams tai — vyriausias pasitobulinimas į labą gyvatą. Kada jis pasipriešino Petru, atsisakiusiam sėdėti prie stalo su svetimtautiškais atsivertėliais, jis neprisimena Mokytojo griežtą apskelbimą, kad žmogus susiteršia ne išlaukiniais darbais, bet tuomi, kas “išeina iš širdies”. Jis ragino Romėnus mokėti donį; bet navatna, kad taip darant, jam neprisimena Jėzaus paveizda. Įgraudenimai Pamokslo ant Kalno, skaitlingos parabolos, paaiškinančios dalykus dangaus karalystės, n'esti nė pas Povilą paminėtos.

Ar Povilui teko kuomet susidurti su Jėzumi? Rods jis sako, “nors mes pažinojome Kristų sulyg kuno”, bet abejotina yra, ar tai ženklina pažintį iš tikrųjų.

Toks mystiškas rašytojas galėjo manyti ne ką kitą kaip pažintį Jėzaus, igtą nuo tų, kurie iš tikrųjų buvo turėję pažintis su juomi. Kokias žinias tokiais keliais jis nebutų sykį igijęs, jis atmeta šalin antrarankias žinias vėlesniame laipsnyje patyrimų, ir priima vienatiniai atrodymus, igtus tiesiog nuo Jėzaus. Jo pirmas susitikimas su Viešpačiu tai — regėjimas (vizija) kelionėje į Damaską. Potam jis iškanka į Arabiją, ir sugrįžta į Damaską. Po trejų metų jis nukako Jeruzolimon pasimatytų su Petru, su kuriuomi jis sutruko penkiolika dienų; bet šiaip nieko kito nematė, išskyrus Jokubą, Viešpaties brolių. Keturiolika metų vėliaus jis vėl nukeliavo Jeruzolimon, šiuomi sykiu paaiškintų evangeliją, kaip jis ją skelbė svetimtaučiams. Jis labai mažai teguodoja nuomones apaštalų, su kuriais ten susitiko. Nors jie “skilbo ēsą kuomi-nors”, jis rašo, “tai man viens-tiek . . . jie man nieko nesuteikė.” Ar jis 1) negavo jokios informacijos apie tikrą gyvenimą ir pamokymus Kristaus nuo tų, kurie geriausiai aną pažinojo, ar 2) tokias žinias jis nelaiškė vertomis užrašyti, ar 3) jis pamilo savo paties vizionariškus susinešimus su Jėzumi? Bent trumpai apsvastykime tuos punktus.

Ar yra tai galimu daigtu, kad Povilas, du kartu besisvečiuodamas Jeruzolimoje, neigijo nuo Petro ir kitų apaštalų kiek-tiek žinių apie gyvatą ir mokymus Jėzaus Kristaus? Pirmą kartą jis subuvo penkioliką dienų su Petru, ir taipgi matėsi su Jokubu. Antros vaišės perėjo ant diskusijų apie Povilo doktriną, kurią jis vadina sava “evangelija”; ir tapo sutartas kompromisas, anot kurio Petras ir jo draugai teturėjo žydus mokinti, o Povilas toliaus savo misiją tęsė tarp svetimtaučių. Labai neįtikėtina, kad, jaigu senesniejie apaštalai turėjo pažintį su Jėzumi ir jo darbais, jie butų “nieko nesuteikę” taip svarbiam bendrui. Pašnekose laike antrojo svečiavimosi be abejonės buvo svarstomi skirtumai tarp Petro ir Povilo mokymų, ir ten turėjo būti svarstomi mokymai ir darbai Mokytojo. Tad mes lyg priversti ēsime klaustiesi: Jeigu Petras ir kiti “nieko nesuteikė” Povilui, tai ar jię ištiesų nieko neturėjo suteikti, nieko, žinoma, iš tikrų ir pamatinių faktų!?

2) Ar reikia manyti, kad Povilas igijo nuo Jėzaus draugų žinias apie jo gyvatą ir darbus, užrašytus evangelijose, bet jis nelaiškė jas gana svarbiomis, kad patalpinti savuose pamokymuose? Tatai vos butų įtikėtina. Ne vien, kaip jau sakėme augščiau, tokia informacija butų Povilui labai pavirki buvusi jo propagandoje, bet dar užtylėjimas ženklintų didžiausiąjį nepagerbimą Mokytojo. Atstamti šalin Mokytojo Evangeliją ir pakišti savąją anos vieton? Juk tai butų bjauru!

3) Ar Povilas labiaus pamilo savo pirmarankę pažintį su Kristumi, nors igtą vizijose, negu atrodymus žmonių, kurie ištikrųjų matė ir girdėjo Viešpatį? Šitos pažvalgos prisilaiko Dr. F. C. Conybeare savo šviesioje ir suggestyviškoje kningoj *Myth, Magic, and Morals*, ku-

riuje jis lukštena prasidėjimą krikščionybės. Jo skirsnis "apie Povilą"—tai vienas iš turiningiausių, ir iš jo aš pasisėmiau daug žinios. Vienok ir toji hypothėzis, man rodos, palieka tylėjimą Povilo neganėtinai išaiškintu. Ji perstato anąjį žmogumi milžiniško savnorumo. Jis skelbia žinąs daugiau apie Jėzų iš viršuprigymių vizijų ir balsų, negu pirmutiniai mokintiniai sužinojo iš ilgo ir artymo sugyvenimo.

Aš manau, kad Povilas taip mažai sužinojo nuo Judėjos mokintinių todėl, kad jie labai mažai ką teturėjo paskelbti. Išrodo galimu daigtu, kad tame laike, kada Povilo gromatos rašytos, Kristaus mythas nebuvo ganėtinai išsiplėtojęs, idant būtų galima buvę paduoti išgales, užrašytas evengelijose. Kristus buvo protamsia figura, aplink kurią stambios prieaugos faktų ir mokymų turėjo vėliaus susikrauti. Kaip Palaistinos krikščionims, taip ir Povilui, jis buvo šešėliuota auka už nuodėmes, kuri užbaigė atpirkimo darbą savo prisikėlimu iš numirusių. Žmogiška auka tapo pakišta vieton jaučių ir ožkų Senojo Įstatymo. Jėzus buvo ir kuningu ir auka; danguje jis toliaus tęsė kuningiškas funkcijas, kurias ant žemės buvo pabaigęs išardymas didėsės Synagogs Jeruzolimoje.

Jeigu toji pažvalga teisinga, tai skirtumas tarp Povilo ir Judėjos apaštalų vyriausiai atsinešė prie ploto jų misijos. Žydiškiems krikščionims Jėzus buvo Mesiju ir Išganytoju tiktai Žydams. Povilui priguli užpelnas paplatinimo gėrybių naujosios evangelijos ir ant svetimžemių. Žydiškoji draugija, nors tikrino, kad ją įsteigęs esąs pats Jėzus, iš palengvo išnyko, o Paulinizmas pastojo Krikščionybė. Tad ne Galilėjietis, bet Tarso karžygis išėjo pergalingu.

Historija krikščionių bažnyčios padrutina šitą pažvalgą. Krikščionybė Synoptiškojo Jėzaus labiausiai yra ethiška. Anot jos pamokymų, reikia žandas atsukti mušikai, nereikia priešintis neteisingai spēkai, reikia mylėti savo neprietelius, niekad nereikia keikti; reikia būti lėtu, santaiką darančiu, ir ūbagu dvasioje. Nagi, kokie užpūlnai ar prapelnai šitų įsakymų nebutų, tiesa yra, kad tai ne krikščionybė kaip ją paprastai priima ir praktikuoja bažnyčiose krikščionybės nuo laikų Povilo iki šitai dienai. Jie stovi arčiaus Buddhizmo negu Krikščionybės, ir, išties, iš viso-ko jie taip nepraktiški, jog didesnė žmonių minia negalėjo juos prisavinti.

Be ethiškų įsakymų, visatinė Jėzaus pažvalga visai netiko tam, kad suteiktų linkmę didelei ir augančiai civilizacijai. Jo nuomonės sukinėjosi aplink siaurą Žydų partikuliarizmą, iš kurio platusis svietas buvo išskirtas. Net liuonas Tyro ir Sydono, net nelabystos Sodomos ir Gomorrhos, skaitėsi mažiaus peiktiniais negu žinia ir mokslas išmintingųjų ir protingųjų. Priėmimas Kristaus pamokymų turėjo išdraskyti šeimynas ir atnešti kardą ant žemės. Kaip mažai Kristus tema-

nė savo religiją pritaikinti prie platesniojo svieto, aišku iš teksto: "Jūs, kurie sekėte paskui mane, sėdėsite ant dvylikos sostų, teisdami dvyliką genčių Izraeliaus". "Ar tu", klausė jo mokintiniai, po jo prisikėlimo, "dabar atkeldinsi karalystę Izraeliaus?" Nenusisiekimas šitų siaurų ir materialiskų vilčių, glamonimų taip mokytojo kaip ir jo mokintinių, privertė jieškoti dvasiškesnio išguldymo jo užmačių, ir amžinai anas pagramzdinti užmarštyje.

Dėlei to, tad, taip maža Kristaus randasi taip vadinamoje Krikščionių bažnyčioje, jog priversti esame kitarjieškoti tikrojo šaltinio religijai, nešiojančiai Kristaus vardą. Tuomi šaltiniu yra "apreikšimai" (reveliacija) Povilo. Tas nepaprastas žmogus, Atlas, nešantis krikščionybę ant savo pečių, buvo įkvėptu svajotoju. Kaip Johanna d'Arc, jis girdėdavo išsvajotus balsus. Svarbiausieji gaivalai jo žinios ramstėsi jojo vaidintuve. Keliaudamas į Damaską, jis pirmąsyk pamato Jėzų vizijoje, ir gauna jo paliepiamą eiti pamokslininkautų. Potam jis atsitraukia į pustynę mąstauti, kaip daro paprastai religijų įkurėjai. Juk jis nė Jeruzoliman nekeliauja pasimatytų su apaštalais, gana jam "reveliacijos". Visos jo misijos išteka iš to paties įkvėpimo. Jis pasisako savo mokintiniams Galilėjoje, kad jo evangelija "nėra sulyg žmogaus", bet "tapo apreikšta per patį Jėzų Kristų." Jis duoda įsakymus dėlei susituokimų kaipo nuo "Viešpaties". Paliepimai švenčiant Eucharistiją buvo "gauti nuo Viešpaties". Jis net aparašo, kaip sykį tapo pagriebtas į trečiąjį dangų arba Rojų, ir girdėjo "nepasakomos žodžius". Visus tuos subjektyvius patyrimus jis įtiki esant objektyvia tikruma. Jis patenka į tokią pat konfuziją kaip Dyakai, kurie, anot Rajah Brooke, "tikėjo, kad tie dalykai, kurie su gaivumu apsireiškė jų minėiai sapnuose, iš tikrųjų yra įvykę." Toji negalė atskirti, kas yra subjektyviu, o kas objektyviu, išties užtinkama esti pas primityvius žmones. Povilas liudyja apie prisikėlimą Jėzaus, delto kad jis girdėjo balsą nusileidžiantį iš dangaus, ir jis tikrina, kad toks atrodymas yra lygiai toks geras, kaip kad pasivaidinimai Petru ir kitiems mokintiniams. Ką-gi mes galime pasakyti apie vertybę tokio liudyjimo? Jis prilygsta vizijoms Madonnos, matytos hysteriškų Sicilijos mergaičių, ar slaptingiems balsams, kurie ragino Muhamedą skelbti vienumą dievo. Prof. Sanday (Gorham'o *The First Easter Dawn*) tvirtina, kad "joks prisivaidinimas, jokia pajautų halucinacija, dar niekad nesujudino svietą?" — tvirtinimas, parblokštas patyrimais Muhamedo ir balsais Johannos d'Arc, nešnekant jau apie daugiau ką. Hallucinacijos paprastai pritariamos esti labai imaginatyviškų, griaudžių žmonių, tinkamų steigti religijas. Paveizdomis esti Martinas Liuteris, Jonas Wesley ir Emanuelis Swedenborg. Genijus dėl religijos, kaip kitos formos genijų, "giminiuojasi su pamišimu". Didelė dau-

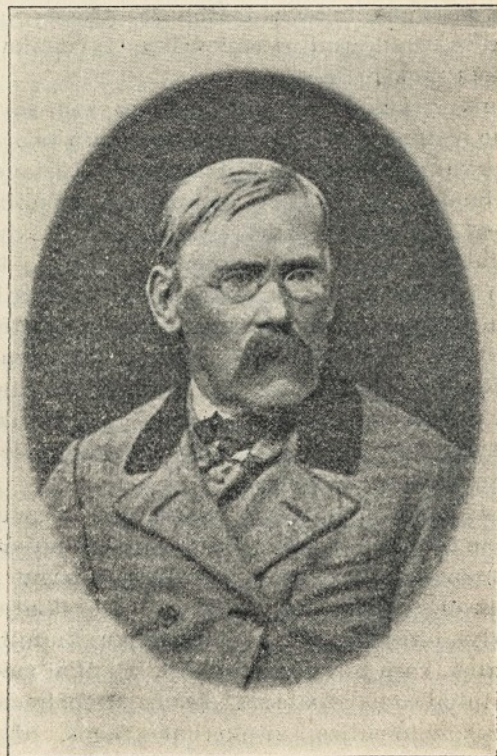
guma bepročių turi hallucinacijas; anot Esquirol'iaus, bent $\frac{1}{4}$, o Bicetre toji prietaikmė tapo apskaityta ant $\frac{1}{2}$ iki $\frac{1}{3}$. Bet kartais prie hallucinacijų yra linkę žmonės, kurie šiaip yra visai sveiki. Jeigu Povilas buvo, kaip rodos tikrai, epileptiku (sirgdavo nuomiruliu), tai palinkimas regėti vizijas yra prigimtu palydovu šitos ligos.

Iki šiolei aš priimu Povilo gromatų perstatymą ėsant ištisai tikru; bet naujausias kriticizmas tą pažvalgą pasmerkia. Anot prof. Van Manen, Povilas iš padugnių nesiskyrė savoje doktrinoje nuo Petro ir Jokubo mokyklos. Gromatos jo vardu, net Romėnams, dvi Korinthėnams, ir Galatams, kaip tikrinama, ėsančios — „pseudepigraphia“ — musiškai šnekant apgauliu —, nėra jas surašę vėlesnėje gadynėje pramanytojai naujos thėologijos ir troškę šaldriškai antmesti svetui Povilo vardu. Jaigu šitą hypothėzį priimsime, tai klausimas krikščionybės prasidėjimo dar labiau susipainioja. Mes prispirti esame tikėti, kad krikščionių bažnyčia išteigta yra ant apgaulio, ir net apgavikai nėra žinomi. Didysis išganymo sumanymas, kurį mūsų tėvai sakė pareinant tiesiok nuo dievo, galų gale pasirodo ėsas anonymišku apgauliu!

Tad, rodos, stovime priešais šitokią dilemą: jaigu Povilas rašė gromatas, kurios nešioja jo vardą, tai krikščionybės sistema prasideda hallucinacijose; o jaigu jis anų nerašė, tai krikščionybė prasidėjo apgaulyje.

Iš dviejų krikščionybės pakraipų, Jėzusinės ir Povilinės, krikščioniškas apologetas stato vieną augščiaus kitos, sulyg gadynės reikalavimų ir apistovų. Kur nėra pavirku girtiesi bažnyčios doktrinomis, ten tikėjimo apgynėjai ramstosi josios ethika. „Pamokslas ant Kalno“ eretikui esti sviedžiamas į veidą. „Pamatyk“, šaukia apgynėjas, „jo kiltą nusižeminimą, jo gražų įlaidumą, trukumą užsipuldinėjimų, jo nepasiekiamą padorumą, jo stebuklingą altruizmą!“ Atsiliepdami ant tokios priekabės, mes pakratome pasielgimą krikščioniškųjų valdymierų pereituose ir dabartiniuose laikmečiuose, ir mes randame normaliai jį pasižymint nematuotu savnorumu, kraulakiu uršumu silpnėsoms tautoms, ir godžiu grobimu lobių ir galybės. Normalė ethiška krikščionybės praktika be abejonės nėra Jėzusinė. O ką pasakytum apie Povilinę jos formą? Toji be abejonės yra daug plačiaus priimta negu anoji. Uršumas jos dogmos apie amžinąjį nubaudimą patiko notoroms, linkusioms prie cenzuros; tikėjims į išganymą per religiją ramina nusilpusiųjų mintis; doktrina atleidimo nuodėmių sulyg valandinio užsigėidimo yra taip pigus planas išganymo, kad jis lengviai išstumia laukan brangesnę ir vargesnę methodą, siulomąją Jėzaus. Jėzusinę krikščionybę rods išpažįsta krikščionys, bet retai ją praktikuoja. Paulinizmas yra ir išpažįstamas ir praktikuojamas, ir turi tiesą vadintiesi krikščionyste *par excellence*. O vis gi net Paulinizmas pradeda trešti.

Naje, Kristus šių dienų nėra Kristumi Synoptikų, ar Jono, ar Povilo. Jis yra Kristumi kiekvieno žmogaus svaičiojimų, arba — su didesne guodone sakant — kiekvieno žmogaus idealo. Mokintas bažnytininkas įsiveidija Kristų kaipo kiltą žmogaus bei 20-to šimtmečio mystiko typą — lyg tulą kiltą Oxfordo vaikėžą. Išganytininkui berniokui Kristus išrodo labai meilingu žmogumi, kurs praliejo savo kraują už prasižengėlius. Plymoutho Brolis mano jį ėsant baisiai uršiu doktrinoje, ir labai priešingu Augštesniamjam Kriticizmui. Pas Nonkonformistų diakoną Kristaus idealas tai — padidintas Dr. Clifford, priduodantis vidutinišką svarbą seuioms dogmoms, reikalaujantis nuo mus' pareigų dėl minios, ir žiurintis su malonia akimi ant budžetų p. Lloyd-George's. Jėzus paprasto angliško džentlemano yra labai mandagi ypata, kuri pasitenkina šiandieniniu surėdymu bažnyčios ir valstybės, lukuriuoja nusilenkimo Tikybos išpažinime, ir nesapnuotų prakeikti tolygų žmogelpalaikį. Ir taip mes galėtumėme išskaityti Kristus visų spalvų, randamų Laumės juostoje, nuo raudono cėsoriaus Vilimo iki violetinio kuningo R. J. Campbell'o; kuomet išlauk raudonojo mes užtinkame ugninę, bet bespalvį Kristų socializmo, o išlauk violetinio nykstantį Kristų pastoriaus Kalthoffo. Po beveik dviejų tukstantmečių Kristaus itekmės, mes vis dar tebeklausiamo: „Ar tu esi tas, kurs turėtų ateiti, ar mums kito jieškoties?“

Aleksandras Fromas (Gužutis),

Autorius „Eglė žalėjų karalienė“, „Ponas ir Mužikai“, etc.

Prietarų Išsivystymas.

Pagal *J. F. Rinn'o* sutaisė *Dr. A. L. Graičiūnas*.

Leckija skaityta Brooklyn'o Philosophijos Draugijoje,
kovo 3 d., 1912 m.

Buklus, vyliugingas protas visuose amžiuose lengvatikius išnaudodavo ir jie tapdavo laiko aukomis. Ir šiandien kokią juokingą *nesuomone* nesugalvosi — tai vis rasi įsitikinančių pasekėjų!

Nepersenai aš priparodžiau viename viešame susirinkime, kad taip vadinamos "Phenomen" (nepaprastas apsimetimas) iššauktas per spiriualistų mediumą (dvasios tarpininkystę) galima iššaukti viešai, bile kokiose išlygose ir per bile koki asmenį, bile tik tas asmuo būtų atsakančias išlavintas ir mokėtų sugabiai atlikti; kada aš paaiškinau, kaip tai atsiikiama, tad aiškiai galima buvo tēmyti, kad kaip mokytas, taip ir tamsuolis lengvai duodasi prigauti.

Slaptūngumas (mysticizmas), kokioje formoje jis neapsireiškstų, visada laikė žmoniją savo apgloboje, nuo senų-senovės laikų iki šiai dienai, ir kaip veik vieną prietarų ar burtų formą mokslas užmuša ir nugalabina, taip veik išdygsta vēlesniame laike nauja ir naujuose rubuose apvilktas su keliatu naujų buk tai moksliskais nors kreivais stulpeliais paramščiota lengvesniam priviliojimui pusiau mokyto, bet protiškai silpno asmens, kuris nieko neįjėgia atskirti logikos keliu. Įsitikinimas į kokią viršgamtiską spēką (jiegą), buvo tai prakeikimas žmonijos, ir buvo didžiausia kliuėia jos išsivystymui ir trukdė rimtus moksliskus tyrinėjimus kokioje nebuk moksl'o šakoje.

Primityviškas žmogus, paaiškinęs sau savotiškai apie žemę ir dangiiskus apsimetimus, kaip tai: audrą, žaibą, perkuniją, žemės drebėjimą su jo baisesiais išnaikikinimais, — priėjo prie galutinio įsitikėjimo į visokeriopas dievus ir velnius (geras ir piktas dvasias). Išivaizdinimas, kad yra buvę dievai ir velniai, kuriuos reikdavo permaldauti, jiems užsirustinus, ir giliai įsikunijęs nesuomuoningas persitikrinimas privertė jį nešti auką ir save jiems pašvēsti. Net ir šiandien nekuriose Rosijos užkampiuose šis įsitikėjimas tebeviešpatauja, nes tikima, kad žemės drebėjimą iššaukia Dievo rustybė ir velnio (šėtono) pergalėjimas: mat, velnias prarijas prasikaltėlius.—

Kiekvienas akmuo, ažeras, pelkė, upė ir medis turėjo reikšmę tikyboje ir jiems "ant garbės" nešta aukos.

Astrologija (skaitymas atsitikimų pagal žvaigždžių) pakilo stebuklingai, nes žemė buvo skaitoma atskiru dalyku visatos, nuo kitų dangiškų kunų ir veikmės gamtos, kaip tai: permaina oro, ir laikai metų, saulės spinduliai su savo šiluma, žemės drebėjimas, audros, maras, epidemijos, visokeriopos ligos, užtemimas saulės ar mėnulio, vistai vertė žmogų tikėti, kad planetos yra apgyventos dievų, kurie suteikia vieniems palaiminimą, kitiems prakeikimą.—

Babyloniečiams priklauso įsitikėjimas į žvaigždes, veikiančias ant žmogaus prigimimo, — planetų namai, dvylika ženklų Zodiako, vistai stovinėios žvaigždės yra susibendravę su planetomis ir dievais žmogaus likime. Net ir didysai Kepler'is tikėjo, kad planetos turi protą.

Aigyptėnai net padalino žmogaus kuno dalis ir kiekvieną kuno dalį pavadė specialio dievo globai; jie net padarė kalendorių laimingų ir nelaimingų dienų. Šitie seni ženklai užsiliko ir iki šiai dienai mūsų kalendoriuose ir "kabaluose".—

Assyriečiai turėjo dvylikoje ženklų Zodiako trisdešimts šešius permaldaujamus dievus ir kaip veik kas naujo atrasta ir ištirta ar tai gydymo ar mokslo srityje, tai dievų tobulumas tose žvaigždėse budavo padidinamas.

Žmonija turėjo suprast ir išpalengvo kilo įsitikėjimas, kad kiekvienas asmuo, įrankis, gyvulis, augmuo ar daigtas turėjo „Phantom'ą“ (šmeklą-vaidylą) savyje. Šis įsitikėjimas palengva privedė prie to, kad laidojant numirėlį sykiu su lavonu laidodavo jo gerybes: sudėindavo jo vergus, arklius ir jo pačias, vien dėl tos priežasties, kad tikėta, jog visa tai reikalinga dvasios kelionei. Šis paprotys nekuriose šalyse užsiliko iki šios gadynės: paskutinis atsitikimas buvo vietoj Treves, 1781 m.

Mokinimas apie sielą arba "phantom" (šmeklą-vaidylą) išplatina mokinimui apie dvasias, turinčias pajiegą perduoti įtekmę per medžiagiškus daigtus ir tokio budu kilo garbinimas paveikslų ir įtikėjimas į amuletus (agnasėlius) arba burtus.

Magiški keturkampiai su užrašais, kurie buk tai turi magišką jiegą ir veikmę, budavo įpaustomi į medį, metalą ar akmenį ir nešiojami kaip agnasėliai arba talismanas; mat, pagal astralogų sąprotavimą keturkampiai turėję tvirtą giminystės ryšį su planetomis ir jie budavo pašvenčiami planėtoms. Iki šiai dienai Lietuvoje yra tvirtas įtikėjimas į griausmo kryželį, — turinti pajiegą apsaugoti nuo perkuno. Blovesčių varakas, kada raganos avims nukerpa vilnas ir iškerpa "ūnėkius", aitvaras ir-gi tebegyvena mūsų tamsunėlių galvose. Rukimas, zuikio kojėlė, — vis tai kas tokio nepaprasto, turinėio jiega suteikti giliukį! — Šiandien visur dar galima užtēmyti prietarus: daugelis žmonių nešioja "laimės grašį" — "keimarių" (dvilypį riešutą) — "svastikas" ir kitus taip vadinamus burtus geram giliukiui. Pakausta (padkava) vis dar tebeturi malonų globėją ypatoje vertelgos, kuris tiki į jos galin-gą "magišką pajiegą sukrauti turtus jo paveldėjui".—

Žodis "Abraxas" irėžtas žiedan ar karoliuose (gintaruose) buvo kada tai didelės svarbos talismanas, bet visi kokie nebutų talismanai, sutirpsta akyvaizdoje mystiško žodžio "Abracadabra", kuri Baroniūs savo metraštyje priskaito Serenui, gydytojui iš trečio šimtmečio. Sakoma, tą žodį galėjus apsergėti žmones nuo šėtono

įtekmės, gydyti kuno ligas ir tt. Eliphas Levi išsireiškia sekančiai: „Magiškas trikapmis pagonišku theosophų buvo tai pagarsėjęs žodis „Abracadabra“, kuriam tai žodžiui jie priskaitė nepaprastos vertės galybę ir raidės budavo skaitomos pavidale trikampio.“—

A B R A C A D A B R A
 A B R A C A D A B R
 A B R A C A D A B
 A B R A C A D A
 A B R A C A D
 A B R A C A
 A B R A C
 A B R A
 A B R
 A B
 A

Pythagoriška philosophija augo ir bujojo mystiška-me sąprotavime sulig žodžio „Abracadabra“. Paslaptą pajiega septyniose planetose ir dvylikoje Zodiak'o ženklų buvo pripažinta, ir spiritališkoji aritmetika buvo pastumėta įsitikėjime taip toli, kad čieliai numeriai (skaitlių eilės) laikyta laimingais, o trupiniai — demoniškais (šėtoniškais). Mystiškas simbolizmas šale su numeriais turėdavo didelę reikšmę. Net ik šiai dienai, nežiurint įgyto mokslo ir apšvietos, mes turim dar daug asmenų, užsikrėtusių įtikėjimu į blogą ir gera laimę (giliukį) nekurių skaitlinių. Daugybė žmonių nesės prie stalo pietauti, jai susirenka trylika asmenų, ir dar nesenai, kada Anglijos viešpatystėje pradėta svarstyti klausimas Airijos „Home-Rule“ — 13-toje dienoje mėnesio, tu Anglijos Parlamento nariai pareikalavo atidėti kitai dienai ir nepradėta svarstymo to svarbaus klausimo tokioje nelaimingoje dienoje!*) Daugybė asmenų šiandien tiki išikerėjusiai nesuomonei ir permaino savo pravardės raides, kad jų skaitlius atsakytų laimingai skaitlinei. Paprasto sveiko protavimo žmonės privalytų aiškiai matyti, kad niekam nekaltas ženklelis aritmetikoje negali turėti ypatingos veikmės žmogaus reikaluose panašiai, kaip nieko nereiškia nupieštas paveikslėlis griečio ar ropės.

Daugelyje keistų būdų padauginime nekurių skaitlinių, kaip tai 3 ar 9 išsiriša lyginai taip gerai, kaip mystiška skaitlinė 7.

Tikinčiam į nelaimingą skaitlinę 13 aš pasakyčiau, kad per daugelį metų mes turėjome sutvėrę iš trylikos narių klubą — New Yorke mieste, kur sulaužėm visas teises trylikos prietarų ir tą visą laiką mes neturėjome nei mažiausios nelaimės. Mes sėsdavom pietauti trylikoje asmenų, tryliktoje dienoje mėnesio, pradėdavom valgyti kaip tik 13 minučių valandos, valgėm ir gėrėm trylika atskyrių daigtų, — daužydavom veidrodi, žo-

*) New Yorke yra namų (tenement houses), kur, paženklinant atskirus bustus, praleidžiama „nelaimingoji“ skaitlinė 13. Numeruoja: 11, 12½, 14 ir tt. RED.

džiū darėm visą tai, kas turėjo atnešti mums nelaimę — ir nors metų metai slinko, mes jokios nelaimės nesutikom, visi smagus, linksmi ir net geresnėje sveikatoje buvom, negu kiti klubai!

Visuose amžiuose tie, kurie žinojo gamtos teises ir buvo išsilavinę magiškame buklume, vartojo savo žinias padauginimui turto ir spėkos ir gaudinimui žmonių. Žmonija taip ilgus metus lavinosi magiškame buklume, kad sunku įtikėti į senobinių laikų užsilikusias žinias sulig „magijos“.

Nuo kada užtemimas saulės rato (Eclipsies) buvo žinomas nėra tikros žinios, bet buvo jau žinoma laikuose Thales'o, šeštame amžiuje prieš Kristaus gimimą, ir Indijoje dar prieš tą laiką, nes pasakojimas apie Vishnu įsikunijimą yra paremtas užtemimu saulės. Sužinojimas laiko palengvina kiekvienam atspėti išanksto apie eklipsį, be mažiausios klaidos, taip, kad praejusiuose amžiuose kur nežinystė ir prietarai viešpatavo, tokios žinios turėjo būti, taip sakant, didele spėka veikimui ant žmonijos (minios) proto!—

To laiko kuningai sunaudėjo savo žinias apvertimui žmonijos į nelaisvių luomą ir apvertus viešpatavimui ant jų per įbauginimą. Nei tikėjimiška, nei politiška revoliucija negalėjo būti įvykdoma senovėje astrologiško perspėjimo ir daleidimo, tad tie, kurie žinojo paslaptis eklipsies, laikė kiekvieną priešų, kuris išdrysdavo gamtos atsitikimus išaiškinti žmonijai teisingai. Graikų kuningas buvo priezasčia įmetimo philosopho Anaxagoro kalejiman už tai, kad jis išdrįso žmonijai paaiškinti eklipsies laiką. Plinius rašė: „Jau senas laikas, nuo kada surasta budas išrokavimui ne tik dienos ar nakties, bet tikros valandos, kurioje saulės ar mėnulio eklipsis įvyks, o vienok didžioji pusė žemesnio luomo žmonijos (liaudies) tvirtai tiki, kad šis phenomenas (apsireiškimas) iššaukta apkerėjimo.“—

Magija buvo užėmus pirmąją vietą Aigypte, Babylonijoje ir Romoje. Viešas burimas ir pranašavimas buvo nužengęs be aprubežiavimo, ir kiekviena vieša veikmė buvo atliekama po priedanga magiškų išlygų. Romos Orakulai ir visokeriopi ženklai (agnasėliai bei talismanai) buvo gerbiami visuomenėje. Griaustinis ir žaibas, ar audra, ar teliukas, gimęs su dviem galvom, vistai ką nors reiškė žmonių akyse. Burta taipgi ir nuo paukščių, ar paukštis pasirodydavo iš dešinėsės ar kairėsės pusės. Pelėda buvo tai nelaimingiausias paukštis. Pašventinti viščiukai ir gi turėdavo burti, ar jie akyvai lesdavo jiems paduotą maistą, ar ne; jai viščiukas, lesdamas trupinius, išmesdavo trupinį iš snapo, tai ir tas turėjo savo ženklinimą! Ateivis-pranešautojis liuosai praktikuodavo raganavimą ant turtuolių ir prietaringų mulkių lyginai taip, kaip šios dienos „stebuklingieji daktarai“. Žmonės gyveno baimėje apžavėjimo ir blógų akių įtekmės. Panašiai kaip kad šiandien gyvena pasekėjai ponios Edely, ir turintie į „blogą gyvulių magnetizmo įtekmę“.

Jie tikėjo į vienaragius drakonus, driežus ir daugelį kitų daigtų, kurie mums išrodo labai juokingais. Jie tikėjo į magišką persikeitinimą žmogaus į žvėrį ar vilkatakį ir raganas, buk tai turinčias galybę persikeisti į vilkatakčius. Jie turėjo teises Romoje, kuriomis aštriai bausdavo tą asmenį, ant kurio nurodydavo, jog per jo magišką tarpininkystę žmogus tapdavo perkeistas į vilką arba iššaukdavo audras. Taip gi nei vienas neturėjo tiesos per apžavėjimą nuimti savo kaimyno vasarą ir pernešti ant kito kaimyno lauko, panašiai, kaip kad ir po šiai dienai Lietuvoje yra įsitikėjimas į aitvarą. Apžavėjimas buvo daleistinas sustabdymui ligų, maro, audros ar kokio kito gamtiško fenomen'o (apsireiškimu), kenksmingo žmonijai ir žemdirbystei.

(Užbaiga seka).

Ašaros.

—:0:—

Pagal Tennyson ir Scott.

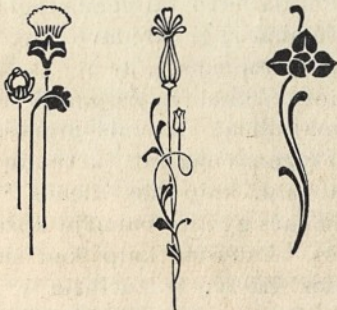
I

Ašaros, bergždžios ašaros, nesuprantu aš jų reikšmės,
Ašaros, jai plaukia jos, lyg upelis, iš jausmų gelmės,
Tai širdį užgauna ir veržias int akis;
Taip žiurint int linksmus, tačiaus rudens pamargintus
laukus
Ir atsiminius, lyg gražų sapną, praėjusius laikus
Apsiverkia akis ir sudreba širdis.

II

Kudikis verkia dėlei menkniekio dažnai,
Mergelė rauda, jai išsprudo žvirblelis,
Moterį gaudina mažas dalykėlis;
Bet jai barzdotas vyras pravirko tiktai,
Tai jau tėvynei grėsia pavojus tikrai! —
Nesa vyras neverkia lyg kudikėlis.

J. Tvanas.

Gasparas Baltakys

(G. B. RAITELIS).

—:0:—

Keletas biografiškųjų žinelių.

Kovo 1 dieną 1912 metų Chicagoy nusižudė jaunas lietuvių poetas Gasparas Baltakys — G. B. Raitelis. Noriu čia suteikti pluoštelį žinučių iš jo gyvenimo. Nebus tai smulkmeniška biografija, bet rašau tik iš atsitikimų drauge pergyventų valandų.*)

A. a. Gasparas Baltakys gimė, rodos 1888 metuose, kovo mėn. 1 dieną, Zabelinių kaime, Andrioniškio valsčiaus, Anykščių parapijos, Vilkmargės apygardos, Kauno rėdybos, iš tėvų Jono ir Barbaros Mickunaitės Baltakių.

Iš pat mažų dienų atsižymėjo savo gabumu. Dar visai mažas budamas išmoko gražiai lietuviškai skaityti ir rašyti ir tuoj pradėjo skaityti užsieninius laikraščius, kuriuos inteikdavo jo dėdė Juozapas Mickunaitis.

Turėdamas 7 metus amžiaus, 1897 metuose jis pastoja į Andrioniškio liaudies mokyklą, kurią ir pabaigė į 2 metu, t. y. 1899 metuose.

Nežiurint Gasparo gabumo ir didelio jo noro mokintis, nežiurint nei tėvų noro leisti sunų į augštesnį mokslą, negalėjo tie norai pildytis, nes jie buvo neturtingais ukininkais ir neišsigalėjo mokinti Gasparo.

Vienatinis kelias, kuris jam liko šviesties — tai kningos, tačiaus ir tas sunkiai buvo jam prieinamas. Ir čia neturtas stoji skersai kelią. Galėjo naudotis tik užsieniniais laikraščiais ir tuo laiku suvis menka lietuvių literatūra, taipgi nedideliu liaudies mokyklos kningynu.

Jieškodamas geresnio gyvenimo ir tikėdamasis lengviau ir geriau apsišviesti, jis iškeliavo Vilniun, kur tulą laiką dirbo ir prie ką tik užgimusių "Vilniaus Žinių". Tačiaus darbas prie "Vilniaus Žinių" atnešė jam šiokią-tokią naudą, — susipažino geriau su lietuvių kalba, su literatūra — ir tas jį pakreipė į literatiškąją darbą.

Pradžioj 1907 metų pastoja jis į Andrioniškio valsčiaus raštinę už raštininko pagelbininką. Žinote kokis gyvenimas valsčiaus raštinėje! Ateina žmogus kokį poperėlį paliudyti, ar su kokiu kitu reikalu, butinai ir degtinės atsineša. Nei mažiausias reikalas neapsieis be jos. Baisiausias girtuokliavimas! Toks gyvenimas sunkiai atsiliepė ant jauno Gasparo — jį nupuldė, ir jis nebegalėjo daugiau iš to bepasikelti.

Kovo 1 d. 1907 m. jį suima ir pasodina į Vilkmargės kalėjimą, kur išsėdėjo iki 5 d. birželio tų pačių metų — administratyviškai nubaustas budamas. Kalėjimas, o ypatingai taip vadinamosios "oėnyja starki", ku-

*) Datas, minimos šiame raštelyje yra suteiktos per a. a. Gasparo brolelį Klemensą Mickunaitį.

rios tankiausiai užsibaigdavo plakimu kančiais (nagai-komis (ypatingai labai sumušė Raguvoj), suardė Gasparo nervus ir sveikatą.

Geresnio gyvenimo bejieškodamas pradžioj 1909 metų atvažiavo į Ameriką, kur pirmiausia apsistojo East St. Louis, Ill. Vargingas ir nuobodus gyvenimas naujojoj šalyj, visiškas dvasiškas vienumas, puldo jį dar labiau ir jis pradeda jieškoti nusiramavimo gėrime.

Pabuvęs kiek East St. Louis, pabaigoje 1909 metų atvažiuoja į Chicagą. Bet ir čia sutinka tą patį: visi nuo jo šalinasi, visiems jis svetimas. Ir vėl jis vienas, vėl tas pats vienumas... Pradžioj 1910 m. jis apima redakciją nedidelio savaitinio laikraščelio "Amerikos Žinios", kurias leido S. Šimkus, Chicagoje, kurį laikraštėlį su mažu protarpiu redagavo iki pradžiai 1911 m., kada tas laikraštėlis sustojo ejęs.

Ilga bedarbė (pab. 1911 m.), sunkus gyvenimas, ilgėsis tėvynės, pradeda jį kankinti. Ypač jį kankino tas, kad jis nebesitikėjo sugrįžti į tėvynę. Matė jis savo padėjimą, matė savo nupuolimą, bet kelio į geresnį gyvenimą negalėjo surasti. Matydamas, kad jis negalės sugrįžti Lietuvon, kad jo širdingiausias noras negalės išsipildyti, jis pradeda bodėtis gyvenimu.

Ir, pagalios, vėl netekęs darbo, prieina prie fatališko nuosprendžio — nusižudyti, ką ir išpildė kovo 1 d. š. m. išgerdamas karbolinės rugšties, t.y. lygiai ant 24-tų metų savo amžiaus.

Palaidojo jį kovo 4 d. ant Šv. Kazimiero kapinių (dar tuosyk tautiškos kapinės nebuvo atidarytos). Į amžino atilsio vietą palydėjo tik 4 draugai: Kl. Jurge-lionis, A. Lalis, K. J. Valys ir V. Požerauskas.

Sunkus buvo jo gyvenimas. Nuolatinė kova už buvį, už duonos kąsnį. Sunkus buvo gyvenimo smugiai, baisi ir tragiška mirtis — idant nepasiduoti gyvenimui ir nelaukti kol kris po jo sunkiais smugiais, kol pats gyvenimas, kaip pergalėtą, nustumis prie grabo — nusižudymas...

Baisi mirtis... Bet jis ne pirmas ir ne paskutinis: kol saulė užtekės, rasa akis išės.

Kazys Baronas.

* * *

(Iš užrašų kniugutės).

—:0:—

Kam liudnosios mintis neliaujat draskyt
Ir taip jau nuvargusią sielą?
Kam liepiat man juodą tik vargą matyt,
O slepiat, kas linksmas, kas miela?
Kodėl sparnus ėmę, neskrendat tenai,
Kur šviesi saulutė vien šviečia?
Tenai, augštybėse, dvasios milžinai
Pas save jus prašo, jus kviečia.

Nors širdį ir spaudžia juodieji varnai
Nors buriai nelaimių apspiečia, —
Atmink, kad svietas dažytas margai,
Bet saulė visiems lygiai šviečia.
Tad kilkim prie jos augščiau debesų, —
Blaškykim kas tamsu, kas juoda,
O dangiškos erdmės dėl mūsų visų,
Kai norime, ranką paduoda.

Tas yra nelaimingas, kas žemės turtams
Ramybę ir jausmus parduoda!
Nors skaitliaus nežino sidabru, perlams, —
Jam buvo ir bus visur juoda!
Skaitys, kaip skaitęs kruvon iš kruvos,
Auksą, sidabrus ir už grabo;
Ir tenai ramumo jam niekad neduos
Troškimas metalo nelabo.

Ne, aš nemainyčiau tos savo dalies
Ant jo nors didžiausios gerybės!
Nors kas ir apjuoktų mane iš šalies —
Brangesnės man gilios augštybės.
Aš įsias pamylau, aš įs ir mylėsiu,
Kas žemiška — jau neapkęsiu.
Nors nuogas už grabo į įsias nulėksiū,
Bet amžiną puotą ten švėsiū.

G. Baltakys
(G. B. Raitelis).

GASPARAS BALTAKYS.

Liudna Bedalei Širdžiai.

Tėvas man davė girią,
Motyna-gi — pievužėlę,
Brolis man davė žirgą,
Sėšė — daugkvepiančią gėlę.

Ašin to didžio turto
Nepridabojau, kaip reikia:
Šindie tad mano dvasią
Gailesčio skausmas įveikia...

Štai: aš tą žalią girią
Pats naikinau ir teriojau,
Net ir lapus nuo medžių
Pats aš svetur išnešiojau...

Bandą šimtgalvę leidau
Žaliąją pievą naikinti,
Žiedą sutrypti jauną,
Žolę minkštutę gaišinti...

Žirgas, o! žirgas žuvo,
Dar iš namų neišjojus.
Mat, ir galvoj nebuvo
Liudnas nelaimių rytojus!

O-gi sesytės gėlelę
Saulėi daviau užbučioti...
Šiaurės vėjelis šaltas
Liekanas ėjo nušluoti...

Liudna bedalei širdžiai,
Tuštumą baisią pajutus!...
Vargšė užmigti geidžia...
O, kad tiktai neatktutus!...

Karolis Vairas.

Dvi pušeles.

—:0:—

Dvi pušelės ant kalnelio
Augo ir žaliavo,
Saulė švietė — nė vėjelio —
Laimę pranašavo!

Viena jų tyliai šnabždėjo:
“Amžinai mylėsiu!”
Meilės jausmas glamonėjo —
“Meilei tik tikėsiu!”

Antra jų taip pat atsakė:
“Meilė mūsų laimė!”
Ir širdis šiltai dar plakė —
“Meilė mūsų laimė!”...

Tarp griausmų, audros užimo
Sutemų šešėliai.
Meilės giesmė tilo, rimo...
Plaukia debesėliai...

Neša jie į platų svieta,
Kai vandens lašelį,
Meilės skausmą iškentėtą
Ir aplies takelį...

Dvi pušelės ant kalnelio
Augo ir žaliavo,
Saulė švietė — nė vėjelio —
Laimę pranašavo...

J. Tvanas.

Karolis Vairas.

“Ką jus padaret?”

— Ką jūs padarėt?... Ką jūs padarėt?...—

Tais žodžiais atsiliepė jis į stovinčius palei jo lovą žmones. Čia stovėjo gydytojas, seselė ir ligonbučio prižiūrėtojas. Nesenai jis atnešta čion su sutrupinta koja. Jam einant gatve, vežimas užvažiavo ant jo, dideli prikrauto vežimo ratai pervaziavo jam koją. Ligonbutin jis atnešta nualpęs. Pirmutiniai jo žodžia buvo:

— Ką jūs padarėt?

Nei vienas čia stovėjusių žmonių nesuprato tų žodžių tikrosios prasmės. Seselė tylėjo. Ligonbučio prižiūrėtojas pratarė į daktarą:

— Nuramink jį, tamsta.

Daktaras, tik—ką užbaigęs raišioti jo koją, prisėdo ant krašto lovos, paėmė jį už rankos ir prašneko:

— Nieko mes nepadarėm bloga... sutaisėm ir apraišiojom koją, už kelių dienų pasveiksi, galėsi vaikščioti...— Daktaras kalbėjo širdingai; jo balsas buvo malonus ir šiltas. Jautėsi, jog tai kalba žmogus—brolis į žmogų—brolį. Ligonis žiūrėjo daktarui į veidą. Jo akis degė šalta sopulinga ugnimi.

— Kam jūs tai padarėt?...—

Daktaras nesuprato užklauso prasmės.

— Buk ramus, nesikrimsk, viskas bus gera,— ramino.

Ligonis tikrai nutylo. Jis nejautė kajos, jis nejautė viso kūno. Nei rankos negalėjo pajudinti. O mintis buvo visiškai skaidri. Nieko daugiau nebesakė. Užmerkė akis. Daktaras pačiupinėjo pulsą.

— Užmigo, — pasakė daktaras ir visi trys pasitraukė nuo jo lovos.

Bet jis nemiegojo. Mintis budėjo ir vaizdai vienas po kito bėgo prieš jo užmerktas akis. Tokie skaudūs ir tokie baisūs vaizdai!

Iki šiam laikui jis visą savo gyvenimą tik sau ir savimi gyveno. Jam sekėsi. Nei sykio nesuklupo ant erškėčiais nukloto kelio. Erškėčiai buvo kitiems, o jam dygo rožės. Ir jis tarp tų rožių ėjo linksmas ir nieko nepaisęs. Tik ve, nesenai jį patiko nelaimė. Iššiepė int jį savo nesvietiškai bjaurų veidą ir sutruškino visą jo praetitį, parodė tuštumą viso jo gyvenimo. Draug su tuo nuvertė nuo puikios svajonių papėdės jo laimę, tą jo stabą, kurį jis iki šiol turėjo, ar bent manė turįs.

Kaip tai staigios permainos įvyksta žmogaus gyvenime! Nesitikėjai, nelaukei, ir trenkia į tave nelaimė! Lyg perkunas iš tyro dangaus. Jai esi sėdėjęs kietame gyvenimo mokyklos suole, tai gal sveikas iš nelaimės glėbio išėsi. O jai nebuvai tam suole, jai rožių klotu taku ėjai, o laimės rankos tave lepino, — tai nesitikėk sveikatos! Tik tie čielais išėina iš nelaimių, kas ir prieš nelaimę daug savyj dvasiškos spėkos turėjo. Silp-

nučiai turi žuti. Nesa toks jau gamtos surėdymas: pasaulis — tai tvirtųjų paveldyba!

Jis ir buvo vienas iš tų, kuriems likimas gėles kloja po kojų. Ir sukilus aplinkui nelaimių huraganui, jis griuvo, tarytum tas medis, audros iš žemės išrautas. Nuleido rankas, nusiminė dvasioj, žemyn nusiųrė galvą. Ir stebėtina: kaip pirma mylėjo gyvenimą, taip dabar laukė mirties, nes visa kas buvo nemiela, visur juoda tesimatė. O pirma jokio idealo, jokio ateities tikslo nebuvo sau išsidirbęs. Vis gyveno momentais, ir laimę gaudė, nei kudykis plestekes žalioj pievoj. Tad nestebėtina, kad dabar visas prie žemės prikrito.

Ne, jis mirties neįieškojo, nors jos ir laukė. O vienok koks tai buvo didis ir baisus tas momentas, kuomet jis pasijuto po vežimu! Jis nenorėjo po juom papulti, tai atsitikimas. Tokių atsitikimų daugybė yra! Trumpas, bet didis momentas. Taip antsyk, lyg žirkklėmis plauką, perkerpa likimas gyvenimo siulą ir... nieko, tur buti, nieko nelieka. Daug ko buvo, visakas buvo, ir nieko nelieka. Sutruškintas kunas, latakas kraujo, medžiaga ir maistas naujiems amžinosios gamtos gyvunams, ir viskas. Iš troškimo, iš laimės, kentėjimų, iš proto kovos — nieko, tur buti, nieko.

Jis neišsigando. Ne. Tik staigu, lyg žaibas, nušvito mintis, bliksterėjo galvoje ukanotas supratimas, jog tai jau galas — ir viskas. Viskas akyse susimaišė, kažkokios raudonos didelės šviesos ratais—ratais pralėkė akyse, sutratėjo, pasidarė karšta ir daugaus nieko. “Tai jau galas“, — tiek mintis tesuprato. Kaip lengvai, netikėtai, be kančių ir be vaitojimo!...

Ir koks pabudimas. Ligonbučio kvapas, daktaras, seselė... Apraišiotą koją, kuri sustingo, o ir visas kunas sustyręs. Daug kraujo nubėgo...

Paskui, vakare, kažkokie šešėliai slankiojo aplink lovą. Užmarino jį, padarė amputaciją. Jis liko be kojos...

... O už kelių savaitių ir iš ligonbučio išėjo. Viena koja sveika, antra—gi — medinė. Per visą tą laiką jis daug—daug mąstė, jis naują gyvenimą pergyveno. Kentėjimai — tai geriausi augštoji gyvenimo mokykla! Jis suprato, kad kovoti su likimu nemokėjo, nes neturėjo reikalo, ir nemoka.

Iš ligonbučio ėjo ramus ir skaištaus veido. Išėidamas tarė į daktarą:

— Kam jūs tai padarėt? — taręs nusijuokė ir išėjo.

1912. IX. 27.

Pasiuntinys.

—:0:—

(Hotentotų pasaka).

(Pagal V. Doroševič).

Svarbiausia, jai norite bent ką gerai padaryti, padarykite patįs.

Tiktai ne per pasiuntinius!

Štai ką sako hottentotų pasaka.

Jūs gal manote, jog ir hottentotą, kuris šitą pasaką sugalvojo, vadina ir-gi taip pat, kaip ir mane.

Ne.

Šita, tai tikrų tikriausia hottentotų pasaka.

Kur yra vaikai, ten yra ir pasakos.

Jas pasakoja hottentotų moteris savo vaikams.

Laukinės moteris tokiems pat vaikams.

Beto, moteris žiuri int savo vaikus ir mano:

— Kokie gražūs mano vaikučiai!

O vaikai žiuri int savo motiną ir mano:

— Kokia graži mūsų motina!

Visos motinos gražios savo vaikams.

Visi vaikai gražūs savo motinoms.

Tegu bus palaiminta gamta, kuri taip surėdė!

Šitas — tai priedas, o štai ką pasaka pasakoja.

Gimsta ir miršta, miršta ir vėl gimsta, vaikščiojo po padangę dievas-mėnulis.

Ir matė jisai kaž-ką toki, ko nemato saulė.

Saulė mato, kaip žmonės vaidijasi.

Mėnulis mato, kaip žmonės mylisi.

Saulė mato triusą ir prakaitą.

Mėnulis mato palaimą ir džiaugsmą.

Ir nuliudo dievas-mėnulis.

— Kodėl jie gyvena tiktai vieną kartą? Aš gimstu ir mirštu, mirštu ir vėl iš naujo gimstu, — tarė dievas-mėnulis, — gi žmonės numiršta ir nebegimsta. Viskas atsinaujina. Naktis, diena, saulė, aš, vasara, — tiktai ne gyvenimas, ne džiaugsmas. Man tai nepatinka. Aš noriu kad kitaip būtų. Štai mano galingasis žodis. Kaip tik tarsiu galingąjį žodį, — taip viskas ir stosis.

Dievas-mėnulis pasišaukė zuikį ir tarė:

— Tu turi dideles ausis ir ilgas kojas. Klausyk gerai ir greitai bėgk. Bėgk pas žmones ir bylok int juos: “Štai ką sake dievas-mėnulis, kuris gimsta ir miršta, miršta ir vėl gimsta. Dievas-mėnulis liepė jums pasakyti: “Jūs busite, kaip aš, ir jūsų gyvenimas bus kaip mano!” Štai mano galingasis žodis, ir kaip tasai žodis byloja, taip viskas ir stosis.” Girdėjai? Dabar — bėgk.

Zuikis suglaudė ausis ir pasileido kiek tik greitas. Taip sakė mėnulis.

Mėnulis buvo dievas.

O zuikis buvo zuikis.

Ir jo siela buvo mažutė, kaip ir jo uodega.

Atsitupė jisai krumuose ir užsimastė:

— Kaip-gi tai? Ar tik supratau aš viską? Žmonės, reiškia, bus kai dievai? Gimsta ir miršta, miršta ir vėl iš naujo gimsta? Ar tiktai ne perdaug? Žodis galingas. Kaip pasakysiu, — taip ir bus.

Pamastė pamastęs zuikis ir nustraksėjo toliau.

— O kas man da dalykas? Papasakosiu žodis žodin ką pats girdėjau!

Suglaudė ausis ir pasileido kiek tik gali.

Pamatė jis ant kelio miegantį žmogų ir pribėgęs prie jo sávo didelėmis ausimis pabraukė jam per nosį.

— Pabusk. Pasiuntinys nuo dievo-mėnulio!

Žmogus sučiaudėjo ir pabudo.

— Ką nori nuo manęs dievas-mėnulis?

Zuikis tarė:

— Dievas-mėnulis paliepė žmonėms pasakyti. Tik gerai klausyk. Galingas žodis. Kaip pasakysiu tuč tuojaus, — tai taip ir bus.

— Klausau! — tarė žmogus.

— Jūs busite, kaip aš, ir jūsų gyvenimas bus, kaip mano. Girdėjai?

— Ačiu dievui-mėnuliui ir už tai, ką teikia, — tarė žmogus.

— Tatai mano priderystė jau išpildyta! — pasakė zuikis ir skubinosi namo.

Gi dievas-mėnulis numirė ir vėl užgimė, ir vaikščiojo po padangę.

Ir labai nustebo jisai nematydamas tų žmonių, kuriuos pirmiau matė.

Paklausė jisai šunies:

— Kur-gi tie žmonės pasidėjo?

Šuva atsakė:

— Jie pasimirė.

Dievas-mėnulis klausia:

— O ar-gi neatgimė?

— Ne.

Dievas-mėnulis baisiai užsirustino ir pasišaukė pas save zuikį.

— Kaip-gi taip, tai tu ir neišpildei mano prisakymo?

Zuikis suglaudė ausis.

— Aš pasakiau viską žodis žodin.

— Tai kaip-gi tu pasakei?

— Papasakojau žmonėms tavo prisakymą: “Jūs busite kaip aš, ir jūsų gyvenimas bus kaip mano.”

— Kaip tavo?

— Kaip mano.

— Juk aš pasakiau: “kaip mano”.

— Ir aš-gi pasakiau: “kaip mano”.

Dievas-mėnulis baisiai supyko ir su aštria savo briauna rėžė zuikiui per lupas.

Nuo to tai laiko zuikis vaikščioja perskeltomis lupomis, o mėnulis šviežia ne labai aiškiai.

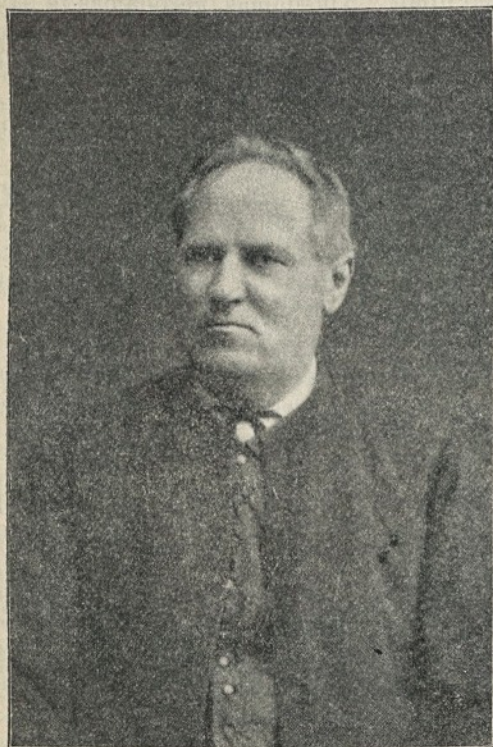
Ir pamokė zuikį.

Žmonės-gi, kaip zuikiai: miršta, bet nebegema iš naujo.

Galingieji, jai norite padaryti bent ką gero, — padarykite patįs.

Tiktai ne per pasiuntinius.

Jul. Baniulis.

KUN. JONAS KATĖLA,

Liaudies švietėjas.

Musu dailes prisižiurejus.

Noriu atiduoti kitiems savo išpužius. Ne kritikuoti, ne aiškinti, bet noriu atiduoti savo mintis, kurios sukilo inėjus į tą paslaptinę širdies ir minties pasaulį.

S. ČIURLIONIENE.

Teko aplankyti keletą mūsų Dailės Draugijos surengtų parodų; taipogi teko prisiskaityti iš laikraščių nemaž kritikos apie tas parodas. Ir štai po įtękme matyto ir perskaityto negaliu neišreikšti savyj sukeltųjų minčių, nepasidalinti išpužiais. Kritikos nerašysiu, nes tai atliko kiti¹⁾, o sukilusieji išpužiai kartais atveria užpakalinę mintijimo pusę. Kad kritikuoti dailę reikia pačiam dailininku būti; man gi rupi, kaip mūsų dailė išrodo paprastoms akims.

Kuomet tauta dar miega lėtargijos sapne, kuomet nėra inteligentiškų spėkų, tuomet budi kaimas. Kaime dar randasi tautystės gaivalas, užgimtiniam padėjime yra visos tautos ypatybės. Dainose regime turtingą primityvę poeziją, išdrožinėjimuose, braižimuose — dailę, marginimuose — numylėtas spalvas, kitaip tariant tautines spalvas tautos, kuri dar laikui bėgant stos visuomeniniame gyvenime. Apskritai tariant tautinė dirva yra ir bus spēka, globojančia menus.

Tautos merdėjimas nesitęsia amžinai; atsiranda akstinai, kurie varu priverčia ją pradėt pažinti, pabusti. Ir kartu su tautos atgijimu įvairiose įvalkose įsikunija tautiniai dailės elementai: atgyja dailė. Ševčenko²⁾ atspindi ukrainiečių atbudimą ir kilimą, Mistralprovanaliečių ir t.t. ir t.t. Nuo dailiosios raštijos, neatsilieka ir dailė. Ji ir įkunija savyje atspindį to atgijimo ir yra jo (atgijimo) vaisiumi.

Metus žvilgsnį į įvairius apsireiškimus, patėmysime, jog naujiena tik išpradžių entuziastiniai sutinkama. Kiek vėliau jau pradeda kritiškai žiurėti, jieškoti pritaikinančio gyvenimop, stengties tobulinti, gerinti. Kas tai panašaus atsitinka ir tautystės steigiamame prisikėlime. Užgirdus naują, negirdėtą balsą: „aš esu lietuviu ir juomi turiu liktis“, minią iškart užkariauna tas balsas. Ji atsiduoda tam įsikarščiavimui, visur stengiasi save afišuoti, savyje rasti idealingumą. Tik laikui bėgant, kuomet tautos gyvenimas įsirituliuoja į visuomenines vėžes, įsikarščiavimo, savęs idealizavimo upas sunyksta ir avanscenoje atsistoja kritiškesnis viso supratimas. Nesuklysiu taręs, kad ir su mumis tęsesi panašus procesas. Tautystės idėja dar tik skleidžiasi ir reikalingumas atskirti save iš kitų tautų tarpo verčia griebtiesi įvairių priemonių.

1) Žiurék visu parodu aprašymus, kritikas ivairiuose laikraščiuose: „Viltyje“, „Lietuvos Žiniose“ etc.

2) Petr Naumov. Apolon N5. 1911 m.

Mūsų tautos atgimime mes jau neabejojame, ką tik šventėme šešesdešimts metines tautystės gaivalo sukaktuves. Šiame savo rašinėlyje norėčia pasiknisti dviejuose atsitikimuose: perdaug dideliame lietuvinime paveikslų pieštų lietuvių dailininkų ir Čiurlionies mėgdžiojime arba kitų pasekime.

* * *

Pripažindamas tautinę dirvą už spėką globojančią menus, turiu tarti, kad paveikslai tautų (suprantamai ne visi jau ik vieno paveikslai) turi tautystės atspalvį. Koksai tai tautiškumas yra ir mūsų dailėje ir tąjį tautingumą vadiname lietuviškumu. Kitaip tariant tauta turi savo stilių, skiriantysį nuo kitų tautų stilių. Išsirdirbusį, charakteringą stilių gal turēt tik tautos jau senai pradėjusios visuomeniniai gyventi, nes stiliaus išsirdirbimas ne umo laiko vaisius. Mes, duokime, dar tik tariamės apie mūsų stilių. Jai tikėti Tadui Daugirdui (tegu skaitytojas atsime na jo projektus pereitose parodose), tai stilių jau beveik turime. Jo projektuose regime vien eglutes, tulpes. Vėliau išstatytuose projektuose naujo nesimatyti, o tik tobulinama pati technika ir žiurima į geresnį spalvų suderinimą. Tik T. Daugirdui nevisi dar tiki.

Nežiurint į tai, kad dar nežinome kuomi atskirti lietuviškumą varduose, mes jau turime lietuviškų paišytojų. Prisiminkime nors už vis lietuviškiausiu reklamuojamą A. Žmuidzinavičių. L. Gira ir paskutinėje parodoje suranda jame dideliausį neg pas visus lietuviškumą¹⁾). Kame gi apsireiškia tasai jieškomas, geidžiamas ir nesurastas lietuviškums? Kiek aš supratau tą, kas buvo apie tai rašyta, tai jo paveiksluose, vaizduose tautystė apsireiškė piešime mūsų girios, namo, vartojime tautinių spalvų: žalios, raudonos, na... ir dar kokiu panašumu. Ir tiek tai lietuviškumo lietuviškiausiam Žmuidzinavičiuje. Ir tiesa, sunku mūsų dailininkams tverti ką lietuviško, nes jie mokinesį svetimtaučių akademijose, o pertai instinktyviai svetimu persiėmę. Tik, reikia pridurti, kad tasai instinktas perdaug didis. Ačiu jam Žmuidzinavičia nuėme kopiją-parodiją iš J. F. Millet²⁾ savuose "Varpų rinkėjose". Kituose vaizduose, kaip "Kaitri diena miške", "Vakaras", "Apdege kelmai" kopuikiausią paseka prancuzą Claude Monnet. Tai tik šioje paskutinėje VI parodoje, o kur dar buvusios penkios.

Tautiškumo atspindį galima pamatyti pas Rimšą, bet ir jis suteikė panašių tvarinių tik porą. Tai "Mūsų mokykla" ir sumuštoji "Kova"³⁾). Bet jie lietuviški ne dvasia, o paviršiu, faktų. Tokia mūsų mokykla

1) "Viltis" VI L. D. paroda.

2) J. F. Millet vaizdas kabo Kanno muzejuje.

3) Kalbu apie "Kovą" išstatytą V parodoje Kaune. Man rodos, kad sumuštoji tuomi skiriasi nuo šios, kad buvo metalinė, o ši gipsinė. Pastaroji "Kova" randasi P. Leono nuosavybėje, kaime.

ir buvo tuo laiku, kuomet buvo uždrausta spauda. Senos močiutės mokino vaikelius, anukus. Ir dabartinė kova su lenkais randa išreiškimą "Kovoje". Antri metai atgalios, kuomet pasirodė jo artojų serija, pakilo balsai apie jų simboliškumą lietuviystės klausime. Sakė, buk tai Lietuva. Bet pasirodė, jog tai išmislas; tai buta paprasto artojo ir tiek.

Reik pridurti, kad bekalbant apie parodas, nekurie kritikai į paišytojus žiuri iš jame esančio lietuviškumo. Taip L. Gira (jo kritiką "Vien. Liet." atspaudė, kaipo vieną iš labiau bešališkų) rašo, kad maža ką nuo Vienožinskio galima laukti, vien todėl, kad jis ne lietuviškus vaizdus tepė. Gal ir tiesa, bet man kitaip išrodo. Jisai, laimėdamas konkursus Krokuvos akademijoje, neliko nežymiu ir mums, jai bent tik nesiskaitys "lietuvišku" á la dabartinio supratimo, o *bustiesiok dailininku*. Tiesą sakant Vienožinskis kol kas pavergtas Varnu. Bet jis tur ir savytumą. Pasiliuosavus iš po Varno intekmės, galime laukti vieno iš talentingiausių mūsų piešėjų. Paskutinėje parodoje buvo jo "Saulėleidis" ir "Pavasaris", kurie verčia šiaip mąstyti.

Jai aš truputį rusčiai atsiliepiu apie mus lietuviškiausius dailininkus A. Ž. ir P. R., tai nereikia, jog juose negal but tiek lietuviško, kiek laikiniu tautišku įsikarščiaivimu apimti broliai nor įsivaizdinti. Gal jie ir lietuviški, bet aš to nesuprantu, o aiškinu tautinio jausmo pakilimu. Tikėdamas, gerbdamas tą savo įsitikinimą turiu gerbti ir svetimą mintį. Todėl neneguojū išsitarimo, kad Žm. jau labai lietuviškas, tik šale šio prikergiu ir savo nelemtajį: man rodos ne tiek jau lietuviškas, kaip sakoma. Gal tarti, kad jieškoma perdaug lietuviškumo. Galima su tuomi sutikti. Bet jai jau žiurėti lietuviškumo, tai nepaviršutinio, jausmais išreikšto, o dvasinio. Įstikrinę į lietuviškumą jau turėsime plačią nuožiurą į lietuvių ypatybę dailėje. Gi kuomet prisieis susidurti su europiečiais, svetimtaučiais, tai jie nieko tokio ypatingo neregės.

Galvoje pinas šioks vaizdas. Du dailininku, duokim A. Žmuidzinavičius ir rusas, na nors Šiškinas tepa giria. Ir jų nuteptoji giria juk negal daug kuomi skirtis, jai bent *kokiuo tai* išsvajotu tautiniu fonu¹⁾), nes medžiai vis tie patis, gamta nekuo skiriasi. Bet A. Žmuidzinavičius pridėda pylekalnį, ar šiaip sau kapčų, ant jo senuką su vaikučiu ir mes vadinam tą lietuvišku. O Šiškinas nutepa giria be nieko ir užvardina "Giria". Ir mes sakom, jog tai giria, bet nepriduriam priedo *rusų* giria. Reikia sutikti, kad mes esame to lietuviškumo vergais. Jai dar dabar neturim stiliaus, paveiksluose įpatingumo, dar nereikia, jog jo ir netu-

1) Tankiai vartojamas tas išsitarimas "tautinis fonas". Bet ką jis reiškia sunku pasakyti. Jai po fonu suprasti gamtos foną, tai netarsiu, kad gamta gal but tautinė. Ji prigul nuo klimato, bet ne nuo tautos. Bet gal po šiuo išsitarimu slepiasi koksai kitas, paslaptingesnis reiškinimas.

rėsim. Juk Vrubelis ne pradžioje rusų dailės gyvavimo gimė. O jo vaizduose ir iš rubų, rumų matyt rusiško. Reikia ir mums liktis optimistais, kad lietuviškumas bus, tik negreitu, umu laiku, bet išsidirbs išpalengvo¹).

Galingesnis, genialingesnis tepliorius visuomet pavergia kitus dailininkus. Ir šokių budu gimsta mokyklos. Tik kyla klausimas: ar kiekvienas genijus gal būti mokyklos prateviu? Atsakysim – ne. Kodėl taip, kiekvienas supras iš žemiau parašyto.

Paregėjome M. K. Čiurlionies įpatingumą ir nekurie²) jį vadina lietuvištes išreiškėju (suprantamai nevisame). Apolon'e apie jį rašo:

„jis netik savo amžiaus sunus, bet ir savos tautos dainininkas. Ir gal dėlto taip apčiuopiama jo paveikluose legenda, ir lyrizmas juose sugūla kokiuo tai epiškumo atspalviu. Išreiškiant save, savo iracionali pasaulio supratimą, savo sergančiai-jautrią sielą, nenoromis Čiurlionis kalba ir apiesavo gimtine, ir lietuvių primitivo poeziją. Dailininkas, mokantis išiklausyti liaudies gyvenimo amžiuose, kaip ne asmenis but jo pasaulio nujautimas, ir kiek blogai nebutų supras tas savo laiko žmonių, nepranyks amžinai. Tenubaigta Čiurlionies giesmė, kiti ją prateš.“

Matomai Mokovskiui išrodo, kad jai tės Čiurlionies giesmę, jai sutvers jo mokyklą, tai *tos giesmės, tos mokyklos vardas bus lietuviška dailė*. Panašios mintys užgime galvose ir nekurių mūsų dailininkų. Anksčiau to negalima buvo pastebėti, bet užtat VI parodoje jau matome pradžia. Kalpokas ir kiek pasislėpęs Žmuidzinavičius sumanė tęsti ta užtrauktą giesmę. Bet sulyginime: nejaugi Čiurlionies pasekėjai savo piešimo laike buvo tame pat psichikiniame padėjime, kaip ir pats Čiurl., nejaugi jų mintis-vaizdintuvė skrajojo tame pat, ar bent panašiam naujam sutvertam pasaulyje? pasaulyje, stengėnčiame suvienyti dailę, muziką?... Atsakysim ne! Ir tuomet mes regime paviršutinį išpildimą, kad but panašumas rumų, debesų, matome lyg kokią kopiją-karikaturą.

Jai daleisime, kad ačiu netikėtiems atsitikimams, laikas sunaikins paveikslų autorių parašus, tai po kokio šimto, kito metų suradę Kalpoko „Laidotuves“, „Ugnies raitelius“, „Užburtą miestą“ ir „Pagundą“ juos priskaitys Čiurlionies rankai. Bet išžiūrėję nerupestingame darbe, tars jog tai turbut tikrųjų paveikslų projektai, studijos. Ir tiesa, Kalpoke matome aklą pasekimą gilyn nežiurintį, bet stengiantįsi užsiganėdinti paviršutiniškumu. Rupestingai vesti Čiurlionies brukš-

1) Kalbant apie negalingumą vaizduose lietuviškumo dabartiniame laike neturiu omenyje grafiškųjų darbų ir pritaikomosios dailės. Prisilaikant kaimo išdrožinėjimų juose lengviau liekasi lietuviškumo ypatybė.

2) Pavyzdin S. Makovskis. Paduodamoji ištrauka imta iš jo rašinio apie M. Č., tilpusi „Apolone“ N5, 1911 m.

niai pas Kalpoką susilieja vienu plėtmu, o žiurinėiam įsakoma atspėti, ką tos fantastikos figūros tur reikšti: ar rumus, ar debesį, *ar tiesiog kad taip reikia*, nes Čiurlionis ką tai panašaus ir piešė¹).

Arba imkim Žmuidzinavičiaus „Raitelį“. Pavirš „lietuviško vaizdo“ (t. p. pilekalnio, medžių ir kryžių; juk didesnio lietuvištes išreiškimo dar neturime) joja raitelis-vytis. Toksai pat, kaip ir Čiurlionies „Raitelis“, tokioje pat pozoje tame tik skirtume, kad Čiurlionies raitelis tur gyvumo, o Žmuidzinavičiaus raiteliui kaip tik to ir testokuoja: kaklas toksai storas, rambus, patsai veidas nukreiptas. Dar panašų raitelį Čiurlionis nupiešė ir afišoms vienai iš buvusių parodų. Man ding, jai kas už kelių šimtų metų tuos paveikslus ir rastų be autorių parašų, vistiek iš pirmo žvilgsnio jau nepaskaitys už Čiurlionies tvarinius.

Kuomet kalbame apie dailę, tai sekime, ar pasiskolinime darome skirtumą, jai kartu išsitarumėme ir apie dailiųjų raštiją. Dailiojoje raštijoje jai pasiskolina svetimą mintį be tam tikro skolinimosi pažymėjimo, tai vadinama plagiatizmu, kursai, reik tarti, labai plačiai vartojamas mūsų beletristų-feljetonistų padangėje. Susitikus su dailė toksai pamėgdžiojimas daleidžiamas mokyklų; tuomi tai *nors išdalties* galima išteisinti Kalpoką, norintį pasiekti nepasiekiamą Čiurlionį. Bet prisimi-

1) Prisimena man feljetonas, tilpusis N5 „Novyja Zanozy“. Autorius išjuokia futuristus, kuriems tik viskas rodo ir yra paslaptinumas. Prie paveiklo „Motynos džiaugsmas“ dailininkas paaiškina, jog čia tik džiaugsmas, o motyną reik insivaizdinti. Žiurintis taip persiima ta dvasia, kad lauke išbėgęs netenka proto ir šaukia:

– Ei čion!.. jūs mąstote kad tai telegrafo stulpas. Taip!.. Tai – vilties sugrižimas. Žiurėkit čion! Jūs mąstote, kad tai lietuvi nubėgti ryna? Melagystė! Realizmas! Tai – senio atsisveikinimas... Jūs manot: tai mano koja! Ne – tai sunaus didžiavimasis!“

Panašiu futuristu insivaizdinu šiame atsitikime ir Kalpoką, nes, kaip sakiau, jame matosi pasekėjas aklas, nepersiėmusis, o per tai viskas ir gauna stengimasi paviršutiningumą atlikti.

Nesenai J. Baltrušaitis „Dilgėlėse“ (NN13, 14 ir 15) priskaitė Čiurl. prie futuristų dėl jo paslaptinumo. Bet mums tas pasakymas klaidingu išrodo. Mes skaitome Čiurlioni už simbolistą ir neprikeriam futurizmo, nes ji suprantam. Ir Baltrušaičio užsiuolimas dėl Čiurl. nesupratimo išrodo burbulu. Kodėl, indomu žinoti, negalime suprasti jo „Pasakų“, „Garso“, „Užburtu miestu“, „Zodijako“ ir visos ištisos eilės? Jie aiškūs. Tik, kuomet Čiurlioni jau pavergė nervu liga, tai protas pradė mišt, to laiko paveikslu ir Baltrušaitis niekaip neišaiškina. Bet jai dekadente pastebiamas pasiekimas grožės ir dailės tiesos, mes ji jau skaitom, kaip dailininką ką nors davusi tautai, arba lemiančiam didžias viltis (Makovski. „Novoje Slovo.“) Tuom labiau tai tinku prie Čiurl., nes futuristo vardas reiškia tuštumą.

Genialingume slepiasi ir pavojus. Kuomet dailininkas, aukštai lakiojantis, nuskrysta žemėna, tai ji išlengvo pradeda nuplunksinti. Todėl, kad su juomi jau apspirato. Ir juo tolyn, tas jau pereina i giminystę, vėliaus žeminimą, niekinimą. Ir tokie „kritikai“ tad žiuri dantims isikąsti kiton aukon (Ibid.). Panašiai ir Baltrušaičio atsiliepiamas apie M. K. Čiurlioni.

nus Mackevičiaus "Sodžiaus idiliją" galvon lenda mintis, kad tokių idilijų jau matyta gan daug. Ir tiesa, panašių vaizdukų dailės pasaulyje (suprask ne vien lietuvių) yra net keli. Mackevičiui vertėjo kuomi nors pažymėti, jog tai skolintas siužetas. Bet antra pasakius, ką veiktų dailės draugijos parodų jury: juk ir nuo jo tai priguli. Jai paliečiau parodų jury, tai noriu pasakyti dar vieną jų privalumą: tai katalogų išleidimas.

Visuomis¹⁾ pažymėjo, kad Dailės Draugija tur pasirupinti išleidimu mūsų dailininkų nekurių vaizdų, kambarių papuošimui. Jai jau aiškiai to nepasakė, bet visiems aišku, kad į tą taikinama. Ką jau kalbėti apie vaizdus, jai premijas-reprodukcijas neįstengia pakenčiamai išleisti. O atsiminus dailės parodų katalogus, tai tik tylėti prisieina. Turiu rankose VI parodos katalogą ir kas gi? Paveiksluose nieko neišskirsi. Jai nebūcia matęs parodos, tai atspaudime raitelio nesurasčia. Prisieitų manyti, kad raitelį turbūt reikia išivaizdinti. O antra: šeimininkai pirmoje vietoje²⁾ ir dargi ne su geriausiais vardais. Paskutiniame kataloge nėra geriausių darbų: nu nors A. Varno-Rikkero portretų ir t. t. Pirm negu reprodukcijas leisti, vertėtų savo namus sutvarkyti.

Šopenhaueris išsitarė³⁾, kad yra rašytojų dviejų rūšių. Vieni mąsto, ir jiems rodomi, kad jų mintis verta užrašymo, kiti mąsto ką rašyti. Ir pirmieji esti tikrais žodžio dailininkais, ko negalima tarti apie antruosius, kaipo profesionalus⁴⁾. Pritaikant šiuos žodžius prie paišytojų, galime drąsiai tarti, jog ir jų yra dvi rūši. Vieniems jų mintis išrodo verta nupiešimo, antriems prisieina mąstyti ką piešti. Tikrais dailininkais visoje to žodžio prasmėje, yra pirmieji ir savo vaizdų-paveikslų turiniu ir savo asmenimi. Tik reikia pridurti, kad šiekie tipai dabartiniame amžiuje didelė retenybė. Antroji rūšis viešpatauja, kaip dailioje raštijoje, taip ir pačioje dailėje. Ir daugumą mūsų dailininkų tokiais skaitome: ir norintį padaryti išpuodį savo aiškėmis-karštomis spalvomis J. Šileiką ir... bet tegu kiek-

1) "Liet. Žinios" N83 Liudnos refleksijos.

2) Vertėtų atgaivint atmintyje mūsų bočiais svečių priėmimą. Juos pirmais ir geriausioje vietoje užsodindavo. Reikia gerbti senovės palikimą, nes iš jos ir lietuviškumą su laiku surasime.

3) Skaityk jo kningą "Apie rašybą".

4) Šopenhaueris turi omenyje rašytojus dailėsės raštijos. Prie jų ir pritaiko savo žodžius. Juk ištiesų, kas tai būtų da dailės reikalas, jai ji prisieitu "kalti". Turime ir mūsų nors dar mažoje raštijoje panašių raštų, kurie atspindi koki tai netikrą gyvenimą. Minėti žodžiai nepritaikomi prie publicistų ir mokslininkų, nes indomumas jų raštu didėja su didelesniu prie jų autoriu apmąstymo, insigilinimo.

vienas apmąsto savo galvoje kas (sprendžiant iš vaizdo turinio) tokiu nėra.

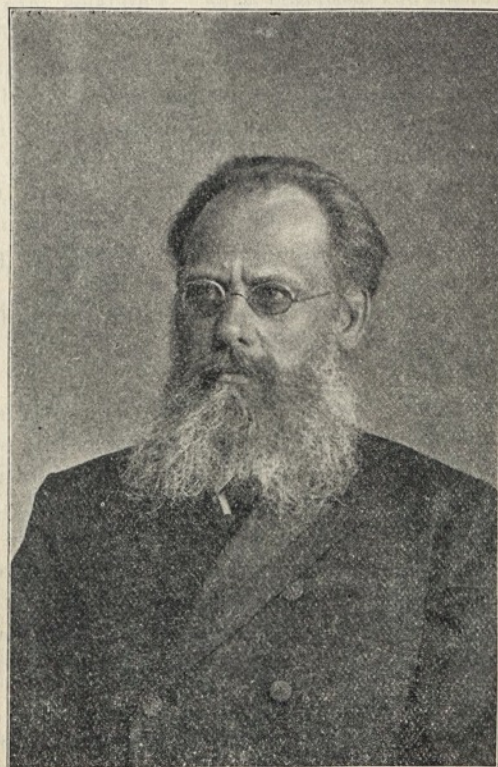
* * *

Baigsiu. Tik jaučiu, jog nekurie primes man, buk aš, kaipo ne dailininkas ir apsiėmusis pasidalinti mintimis bei išpuodžiais ištiesų išleidau kritikon. Pridursiu: kiekvienas yra savos minties dailininku. Ir skirtumas tarp dailininko ir minties dailininko yra tame, kad pirmutinis paantrina savo mintį, ją išstobulindamas ir užbaigdamas dažais audekle. Dailininku yra mirštamasis, kursai priešingai kitiems mirštamiems žingeidaujas kasdienio mintijimo vaizdais, ir savų minčių nevisuomet stengiasi rasti pritaikantį gyveniman (Ovsianiko-Kulikovskij). Tikrais dailininkais yra tie, kurie mąstydami, kad pažinus žmoniją, užsiima šiuo suprantamai ir savoje eilėje sistematingai). Reiškia ir paprastasis gal savytai suprasti dailę, kaip ir dailininkas nevisuomet gal kalbėt apie dailės techniką, o tik apie pačią dailę. Dailininkas gal išleisti kritikon ir dailės technikos.

Tuomi besiremiant manyje atsirado drasos prabilti apie mūsų dailę, nors ir truputį kitoje dvasioje, kuri viešpatauja laikraščių skiltyse, parodų aprašymų bei kritikų straipsniuose.

V. Sn.

Šakiai VII — 12 m.

Gabrielius Landsbergis,
Lietuviu rašytojas.

Karolis Vairas.

Literatūros Evoliucija.

Barbariškoji literatūra.

(Žiurėk "L. M." No. 31).

Dinkas'ų tauta. Dinkai — tipiški nilotai—negrai iš rytų Sudano. Randama penki dinkų klanai, ir iš jų Agar'o klanas yra tvirčiausias. Jie užsiima gyvulių auginimu, ir avys jiems yra meilesnės už jų namus ir pačias. Juo dinkas daugiau turi karvių ir avių ir geriau už kitus moka jas ginti ir ganyti, tuo augštesnę vietą užima tarp savo viengėnių. Vyrai taip gi užsiima medžiokle ir žuvininkyste, o moteris augina tabaką ir kitokius augmenis. Pas agarus jaunikis turi nusipirkti sau merginą į pačias ir paprastai duodama nuotakos tėvui penki ar šeši jaučiai; kituose klanuose merginos išvagiama. Dinkai turi ir įstatymus sulig vestuvių, persiskyrimų, žuvininkystės ir įvairių krikščioniškų persižengimų. Įstatymų pildymą pridaboja kaimo vyresnysis.

Dinkų orkestra susideda iš bubino, triubų, švilpynių ir labai primityviškų styginių instrumentų, ant kurių vos kelios gaidos tegalima paimti. Jų dainos yra gana monotoniškos ir susideda iš eilės žodžių, ištariamų unisono (vienu balsu). Giesmininkai abelnai gieda linksmi ir savo dainas paaiškina, taip sakant, mimika ir kraipymos, panešiu neva šokiui. Svarbiausi tema chorališkų dainų — tai karvės; vienok esama dainų apie kares, meilę ir religiją.

Maekenzie cituoja kelias dinkų dainas pagal S. L. Cummins'ą („Sub-Tribes of the Bahr-el-Ghazal Dinkas“), kurias ir mes čia paduodame:

Laimingas piemuo.

Baltas bulius, blizgąs tartum saulė, — tai moterų
džiaugsmas.

Jo ragai — tai lyg laivo stiebas

Pasaulio valdovas juomi gerėjas' . . .

Augštos jo strėnos lyg bokštas iškilą žolėj'.

Tas bulius yr mano tetos, jinai man jį davė!

Karžygys piemuo.

Aš turiu rudą bulių užriestais ragais,

Jis yra taip didelis, kad žmogus gali jo šešėlyj
sėdėti.

Jis nuėjo į žmonių laukus ir ėdė pupas, —

Ir laukai nuo jo drebėjo.

Mano tėvas yra labai puikus žmogus,

O aš esmi kai liutas, ir mano priešai bėga nuo
manęs.

“Kur“, klausia mano tėvas, “pasaulyje rasi tokį
vyrą, kaip mano sunus?“

Piemens daina.

Mano bulius yra baltas, lyg sidabrinė žuvis upėje—

Baltas lyg žuvėda ant upės kranto —

Taip baltas, kaip pienas.

Kada jis baubia, tai lyg turkų kanuolės trenkia
pas didelę upę.

Mano bulius yra tamsus, lyg audros nešami

debesiai.

Jis yra kaip vasara ir žiema —

Perpus jis tamsus, kaip audros debesys;

Perpus jis baltas, kaip saulės šviesa.

Jo kupra šviečia tartum rytmetinė žvaigždė.

Jo kakta — lyg vėliava, kurią žmonės mato ištolo.

Jis yra lyg vaivorykštė.

Aš maudžiau jį upėje ir pavariau

Su durklu visus priešus šalin.

Te jie mudo savo bandą pas šulnį,

Nes upė yra man ir mano buliui.

Gerk, buliau, iš upės! Aš čia-pat stoviu,

Ir saugoju tave, su durtuvu, nuo priešų.

Iš dinkų mythologijos, apie kurią čia kiek daugeliau pakalbėsime, sužinome, jog Deng-deet — tai jų dievas, sutvėręs pirmąjį žmonių (dinkų) tėvą. Tas dievas yra tuom ypatingas, kad jis gali daryti žmogui lab ir nelab, tad žmogus privalo aukomis prisigerinti prie dievo ir igyti jo prielankumą. Kadangi dievai — tai dinkų hero'jo idealas, tad jokių maldų nereikia: aukos esančios iškalbesnės už žodžius. Dinkai taip-gi garbina ir angis. Kad apsisaugojus nuo nelabos priešo akies, ar nuo kokių priešų užduotų vaistų—burtų, dinkai nešioja tam tikrus amuletus; tie amuletai taip-gi turi atnešti ir laimę tam, kas juos nešioja. Svarbiuose klanuose dinkai klausia patarimo pas tam tikrą žinių, kurs tankiausia nusimano ir sulig vaistinių žolių. Dinkai tiki į dvasias, kurios paprastai lakioja aplink kaimus, o tankiai pavirsta į liutus, leopardus, hyenas ir kitokius miškų žvėris. Jai pasirodo tėvų dvasia (pavyzdin sapne), — tai turi reikšti, kad prisiartina rupesčiai arba ir nelaimės.

Štai mythiškai dinkų pasakymai.

Puodas taukų.

“Deng-deet turėjo moterį A—buk. Jo uošvis buvo Lwal Buvrajok. Kitą sykį žmonės galėjo vaikštinėti taku tarp dangaus ir žemės. Vieną dieną A—buk dirbo vyrus ir moteris iš taukų, kurie buvo puode. Taukus tam tikslui jai buvo davęs Deng-deet. Ji šildė taukus ant ugnies. Iš taukų ji lipidė žmones pirštais*). Kada A—buk pabaigė savo darbą, stovylaitės nuėjo takeliu iš dangaus ant žemės. Deng-deet buvo išėjęs. Jis perspėjo ją sulig Lwal'o, kurs buvo piktas. A—buk užmiršo per

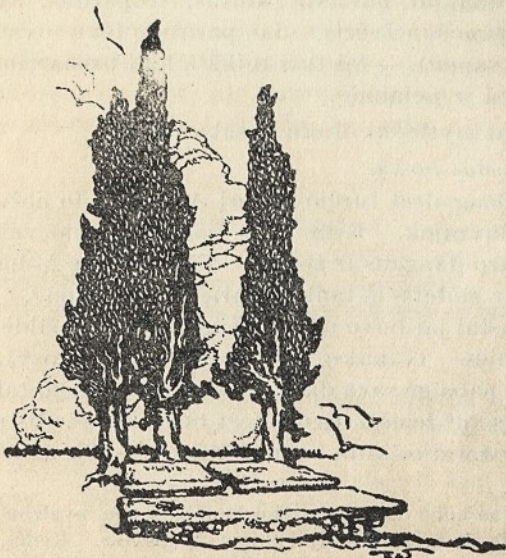
*) Tuo budu daugelis dinkų lipidu iš molio invairius daigtus. Labiausia jie mėgsta lipidyti šlapius ir jaučius. Kedės ir pogalvės dirbama pagal galvijų pavidalus.

spėjimą. Ji nuėjo girion pasirinkti malkų, o puoda su taukais paliko ant ugnies. Lwal rado tai. Jis išgērė kiek taukų ir truputį paliejo jų ant žemės. Iš to-gi kas liko jis pradėjo lipdyti stovyklas. Per nesupratimą jis netikusiai lipdė — akis, nosis, burnos buvo niekam netikusios, užkimštos. Pabugęs Deng-deet'o rustybės, metė darbą ir nukeliavo taku ant žemės. Tuo tarpu sugrižo A-buk. Ji nusigando ir pasiskubino viską pasakyti Deng-deet'ui. Lwal bijojo persekiojimo, tad paprašė paukštį Atoi-toiš, kad šis perkirstų savo snapu taką iš dangaus. Lwal atėjo ant žemės. Jis nutarė pataisyti visus netikusiai Deng-deet'o padirbtus žmones. Jis paėmė šlubą žmogų, užnērė jį an geležinio virbalo ir įmerkė jį į verdančius taukus. Tai turėjo atnaujinti žmogų. Žmonės, tatai matę, pasibaisėjo ir bėgo šalin.

O štai mythas apie dinkų dangų.

“Deng-deet gyvena Vilnų Kerigok'e, kur nueina mirusiųjų dušios. Iki tai vietai yra keturios mėnulio kelionės ir reikia pereiti upę Toj-bol-engol. Toje šalyje avys yra taip didelės, kai jaučiai, ir visi galvijai yra kuproti. Tarp bambukų paupyje yra daug bičių, ir bitės yra taip didelės, kad jos gali užmušti žmogų su savo gyliu, kurs yra taip didelis, kaip durtuvas. Pakelyje yra daug liutų. Meriang'as, levų karalius, ir-gi ten yra. Per daugelį metų jis nugalabindavo ėjusias ten dušias pirmu, negu jos pasiekdavo upę. Deng-deet užmovė ant jo geležinę apykaklę ir dvasios dabar pereina pro šalį visai atvangiai. Vilnų Kerigok'o šalyje yra medis be lapų su dviem šakom, dešiniąja ir kairiąja, panėšiom jaučio ragams. Žmonės gali žiurėti į kitą pusę upės, kur jie mato galvijus. Jai jie bando valtyse persikelti per upę, tai jie išeina iš proto, pameta kelia ir laimingi yra tie, kas dar galėjo sugrižti.”

(T. b.)

Šis bei Tas iš Chronikos.

KOLIONIŲ LAIKRAŠTIS.

Netikėtai teko matyti laikraštis, einąs Rosijoje, Peterburge, dviem kalbom, lenkų ir rusų, ir pavadintas: “Walka z kłamstwem“ (Borb'ba z ložju). Tą laikraštį redaguoja Mieczyslaw Wicedelpes, o leidžia Feliks Ostromecki. Tačiau už jų matosi tikrasis redaktorius-leidėjas, grafas Ignacy Karol Korwin-Milewski. Laikraštis eina Peterburge (Grafskij pereulok, 9, kvartira 18). Prenumeratos ir apgarsinimų nepriima: pavienis numeris — 5 kapeikos.

Įdomus laikraštis, ar ne? Bet ir to laikraščio programa įdomi; svarbiausie programos punktai: 1) gynimas Vakarų, ypatingai Šiaur-Vakarų (Lietuvos) Krašto interesų; 2) *visiškas atsidavimas* “Šviesiausiam mūsų Viešpačiui, visos Rosijos carui, Lenkijos karaliui, ir Didžiajam Lietuvos kuningaikščiui; 3) santaika visų tautų ir luomų, gyvenančių Lietuvoje; 4) tikrasis įkunijimas 17 d. spalio manifesto.

Skaitytojas nieko įdomaus visame kame gal ir neranda. Tad nustebinsim, pasakydami, kad, sulyginus labiausia pamėgusius kolioties mūsų laikraščius su šituoju, mes turime pasakyti, jog mūsų laikraščiai — tai tyrų tyriausie, tai mandagumo ir kalbos padorumo pavyzdys.

Šitame laikraštyje virte verde kova lenkų (Lietuvos bajorų) nacionalistų (gr. Korvino-Milevskio ypatoje) su rusu Lenkijos nacionalistais. Žinoma, čia turi balsą tiktai Milevskio abazo žmonės. Ta kova yra tokia žiauri, tokia biauiri, kad skaitytojas nenoromis pasibiaurėja, matydamas purvą, kuriuo braido ir kuriuo drabstosi “kovotojai“. Svarbiausi kovos priežastis: rusai nacionalistai nenori pripažinti atskiroms Rosijos nacions jų nacionališkų teisių, jie nori surusifikuoti visas tautas, gyvenančias Rosijos rubežiuose. Lenkai-gi nacionalistai nori turėti pilnas teises sau; jie net nekalba apie tai, kad Lietuva, kaip Lietuva, turi tiesą to paties sau reikalauti. Anot jų ir dabar dar Lietuva — tai Lenkijos provincija, Lietuvos bajorai, — tai “szlachta polsko-litewska, litewskiego pochodzenia o polskiej kulturze.“ Jai kur lenkų prasitariama apie reikalingumą teisių kitoms tautoms, tai daroma tam, kad išteisinti savo reikalavimus. O gr. Korwin-Milewski priešinasi atskyrimui Lietuvos nuo Rosijos ir nesutinka su “Varšavos demagogų“ geismu prijungti Lietuvą prie Lenkijos, jai ši gaus autonomiją.

Šis tatai laikraštis ir kovoja už “savo“ tiesas Šiaur Vakariniame Krašte, ty. Lietuvoje. Tos kovos įrankis, anot laikraščio, “iššrodinėjimas rusų zoologiškųjų nacionalistų melo.“

Tai toks laikraštis, tokia jo programa ir tokie jo kovos įrankiai. Dabar pažvelgkime, kaip panaudojama

tie įrankiai. Pirm cituosiant publicistikos žiedus perspėjam skaitytoją, kad nesistebėtų ir nerustautų. Visgi įdomu žinoti, kaip žmonės „už idėją kovoja“.

Štai N2-me stengiamasi prirodyti, kad lenkų pastaugos lenkinti lietuvius ir baltarusius — tai melas. Iš-eina, kad lenkai ne polonizuoja, o tik rusai nacionalistai (čto on, Solonevič, i ego područnyje, rodie Kovaliuka i Michaliuka [inteligenty iz pastuchov]) sėja nesutikimus tarp lietuvių ir lenkų, kurių, teisybę pasakius, nesą Lietuvoje, tie neva lenkai — tai lietuviai su lenkų kultūra (na, ar ne primena tai mulą! Juk mulas — arklys su asilo galva). Ir priparodoma, kad Lietuvoje klerikalai-šovinistai mato „mifičeskuju polonizaciju“ ir tie lietuviai šovinistai-klerikalai „surengia skandalus bažnyčiose dievmaldystės dėlei“, o rusai nacionalistai tik to ir laukia, kad ugnį kurstyti?..

„Walka z Kłamstwem“ keliuose numeriuose kolija kelis baltarusius Kovaliuka, Michaliuką ir Solonevičių, kad jie (ypatingai Solonevič) apšmeižia „Šiaur-Vakariniame krašte lenkų kultūrą, o lenkai, vietinius dvarponius ypačiai, o labiausiai stambiuosius žemės savininkus, taip vadinamuosius magnatus...“ O tos kultūros palaikymas — gr. Milewskio gyvenimo tikslas ir jį apeina *tiktai* „kraj litewski“. Na, o toks Solonevič („išgama ir piemuo“) skelbia rusifikaciją ir tai darydamas nenutylti lenkų-nacionalistų varomosios polonizacijos!... Tas pats Solonevič šiandien su žandarų draugauja, o mažas budamas kiaules ganė!...

Be to ir lenkai iškeikė p. Milewskį, kam jis draugaujas su rusais ir nepritariaš „Varšavos demagogams“, nenorintiems suprasti, jog Lietuva nieko bendra neturėjo ir neturi su Lenkija...“ O p. Milewskis, turįs aplink save tik mažą saujelę „szlachty litewskiej o polskiej kulturze“, mato (ko nemato „Varšavos demagogai“) „... kad grupos lietuvių, o ypatinai litvomanų net tankiai turinčių grynai lenkiškas-mozuriškas pavardes, daug daugiau neapkenčia mūsų kultūros Lietuvoje ir mūsų lenkiškos kalbos neapkenčia, negu tikrieji rusai su (pavardėmis ant — *in* ir — *or* iš Centralės Rosijos“:...

Sprusta iš rankų „szlachty litewskiej o polskiej kulturze“ lietuviai, o p. Milewskis, nors sakos, kad tokių kaip jis visai maž tēra, būtina nori *tų kelių kultūrą* užkrauti ant tautos, susidedančios iš kelių milijonų!

Įdomi yra polemika su profesorium Lokot'u. Priesim tiktai porą sakinių iš grafo atsakymo profesoriui. Atsakoma į kažkokį profesoriaus straipsnį, tilpusį laikraštyje „Golos Moskvj“. Grafas neargumentuoja, bet charakterizuoja profesorių:

„P. Lokot, iššokęs (vyskočka) iš lenkų valstiečių „Łokiec“, buvęs mokytoju, buvęs judofilu, buvęs juodašimėiu, buvęs kažkur profesorium, atstovu — trudu viku Dumoje, pavarytas iš profesuros, dabar vėl antisemitas, vėl paskirtas profesorium nežiurint studentų

protestų, dabar p. Lokot pastojo aršum nacionalistų, arba nacionalistų melagiu... Jis puolė į mus... ačiu straipsniui kvailo raštininkėlio L. Solonevičo, koliojusio grafą ir mūsų luomą... Tai tamsi ypata, pasamdyta nacionalistų tam, kad savo laikraštyje „Šiaur-Vakarinis gyvenimas“ loti kiekviename numeryje, kaip kaimo šuo prieš vežimą...

„... Štai mes spjaudysime į visą tą jusų kanalija...“

Taip kalba grafas, Lietuvos bajoras su lenkų kultūra. Keista vis-gi toji kultūra. Ir taip per visą laikraštį, kas kelinta eilutė, randi tokius gražkalbystės žiedus: šuleriai, melagiai, išgamos, išmatos, piemenišs, cha-mai, muzikai, šunvuodegiai, šunišs, pop-berniai, bombistai, renegatai, seperatistai, pusprotis, beprotis, kvailys, niekšai, pusgalviai, pus-muzikai... O tokie išsireiškimai, kaip „spjaujame tau veidan“, „apsjaudome tavo raštus ir veidą“ ir tp. ir-gi ne kaip teliudija apie „augštą“ lietuvių bajoro lenkišką kultūrą!

Vienok kaip ten nebutų tas laikraštėlis, nors vedamas vieno didžiausių konservatistų, apšviečia ne tik tos nacionališkos lenkų kultūros šalį, bet parodo ir daugelį gan įdomių faktų iš biaueraus rusifikacijos sistemo Lietuvoje ir Lenkijoje. Bet ar šiaip ar taip, mes pirmu sykiu tematēm laikraštį, kurs taip moka kolioties.

Įstabu delko nieko apie tą „žurnalą“ neužeiname Lietuvoje leidžiamuose laikraščiuose?

VOKIEČIŲ RAŠYTOJO GIMIMO DIENA.

Lapkričio 15 d. š. m. sukanka penkėsdešimts metų kaip gimė, literatiniame pasaulyje plačiai žinomas, vokiečių poetas, dramaturgas ir novelistas — Gerhart Hauptmann. Taigi ateinančio mėnesio penkioliką dieną bus Hauptmanno gimimo diena, ir vokiečiai rupesdingai rengiasi ją švęsti. Kaip tikrai vokiečiai pasitiks savo rašytojo bei poetos gimimo dieną ir ką suteiks jam už jo darbą, už jo literatinius veikalus, kuriais gėrisi ne tik vokiečiai, bet lygiai ir kitos tautos — apie tai tuo tarpu negalima pasakyti. Reikia taipgi pridurti, jog ne tik manoma, bet jau atvirai ir aiškiai yra kalbama, kad Hauptmannui už jo veikalus šiemet busianti paskirta Nobelio literatinė dovano, tokia pat, kokią pernai gavo žinomas belgų rašytojas-simbolistas — rašantis prancuzų kalba — Morris Maeterlinck.

Ar Hauptmannas užsipelnė tai ar ne — mes spręsti nespręsimė — tačiaus jau skelbiama, jog belaukiant jo gimimo dienos, tos dienos beisukaktuvių pažymėjimui, net ir juoką panaudoja, net klastų prasimano. Hauptmannas gimęs Salzbrunne. Ir neseniai to miesto taryba sukvietusi savo susirinkimą ir pradėjusi tartis apie Hauptmanno gimimo dieną ir rengusis priimti rezoliuciją, sulig kurios jo gimimo dienoje nuo Salzbrunniečių būtų įteiktas jam albumas. Bet ne visi tos tarybos nariai su tuo sutikę; tuli jų priparodę, kad Hauptmannas per visą savo gyvenimą ignoravęs Salzbrunną, ir, jog

dabar esanti gera proga jam už tai atkeršyti: Hauptmannas esą ignoravo savo gimimo vietą Salzbrunną, tai Salzbrunnas dabar turįs ignoruoti Hauptmanną. Ir rezoliucija atmesta. Kitas atsitikimas — tai aiškiausia klasa. Rašo buk Hauptmanno advokatas pranešęs, kad tula, visai nežinoma moteriškė palikusi jam 50,000 dolarių legaciją. Nė nestengęs jisai to laiško, kuris jam įduota ir kuriame buvo apie tatau rašoma, kaip reikia perskaityti, ir štai — gauna jisai antrą, kuriame jau pranešama, kad tie pinigai esą ne jam paskirti, bet kitam tokią pat pavardę turinčiam žmogui.

Šiuo tarpu, kaip laikraščiai skelbia, Hauptmannas rašęs naują dramą „Der Bogenspanner Odysseus“, kuriai sužietas imta iš graikų poetos Homero veikalo.

Amerikoje taipgi rengiasi paminėti Hauptmanno gimimo dieną. Čia, žinoma, bus apie jį ir jo veikalus tiktai rašoma laikraščiuose bei žurnaluose. Viename Amerikos žurnale busianti išspauzdinta jo nauja novelė „Atlantis“, kuriai ir medžiaga paimta iš amerikėnų gyvenimo.

ANATOLIO FRANCE Aforizmai ir paradoksai.

Žmogus nebutų žmogumi, jai jisai laisvai nemintytų.

Nuolatinis abejojimas, tegu bus mūsų neabejotina tiesa.

Tikėti galima be jokio pagrindo, bet abejoti, jai nėra tam pamato — negalima.

Reikia pripažinti, jog pasaulyje viskas galima — net ir tiesą apgalėti.

Dailininkas turi mylėti gyvenimą ir turi tai mums parodyti nupaišytą. Kitaip mes turėtume apie tatau abejoti.

Juo daugiau aš mintiju apie žmonių gyvenimą, juo daugiau persitikrinu, jog jo teisėju ir liudytoju reikia skirti Pameklę (Ironiją) ir Pagailą... Tuodvi geri vada: pirmoji juokaudama padaro gyvenimą patinkamesniu, antroji verkdama padaro jį — šventesniu.

Pameklė, kurią aš nurodau, nėra kokia tai kieta širdė, jinai nesijuokia nė iš meilės nei dailės. Jinai visiems velyja geriausia. Jos juokai bei pašaipos suramina ir verčia mus nusijuokti — juokties net iš piktųjų ir kvailųjų, prieš kuriuos kitaip mes jaustume neapykantą.

Pasaulis be pameklės butų, lyg miškas be paukščių.

Aš esu gydytojas, aš palengvinu, aš suraminu. Bet be melo ar-gi galima palengvinti ir suraminti?

Piktas yra butinai reikalingas. Jai jisai neekzistuoja, tai gero nebutų. Visas piktas yra viso gero vienintėliu *raison d'être**). Kas-gi butų drąsa tenai, kur

nėra baisumų? Kas-gi butų pagaila, jai nebutų kančių?

Kas-gi butų pasišventimas ir pasiaukojimas universalės laimės apylinkėje? Kaip reikėtų suprasti moralę be *nemoralės*, meilę be piktumo, skaistumą be baurumo? Pasidėkavojant tiktai blogui ir kančioms ir žemė gali buti apgyventa, ir tiktai dėlei jų gyvenimas yra vertu, kad gyventi... Kartu su kiekviena nemorale, kurią išnaikintume, pražutų dalis moralės.

Jai norime tikėti romą mylinčiam kuningui (Renaui), tat mes negalime pabėgti nuo Dievo meilės ir visi nukeliausime int rojų — net jai ir rojus neekzistuoja, kas labai gali buti.

Mūsų protą daugiausia pančioja paslaptis; jinai turi ypatingą patraukimo savin galę. Skaistumas pražudo visą svarbą, jai tik nebus apsiaustas. Ir mes labiausiai gerbiame tą, kurio negalime suprasti, kas nesu-prantamas...

Pati egzistencija butų nepakeliama, jai žmogus niekuomet nesapnuotų.

Galite man tikėti, nes juk aš patsai jas dievinau ir per ilgus metus pilnai buvau joms pasivedęs: knin-gos mus užmuša.

Kningos — tai dulkių peryklos. Jas atskleidžiant, iš jų, it vorai, išlenda abejojimas ir neramumas.

Vardan galingo nepaisomo žodžio įstatas uždraudžia, kaip turtiesiems taipogi ir bėdiesiems: po tiltais gulėti, ant gatvių išmaldų maldauti, ir duoną vogti.

Tiktai skeptikas gali visuomet buti geru ir doru piliečiu. Skeptikas niekuomet nesukils prieš įstatymus, nes jisai netiki, kad juos galima butų pagerinti.

Broli mano, aš esu patyręs, joguei visas blogumas pas žmones ateina nuo jų pačių pažvalgų — lygiai taip, kai ir vorai ir skorpionai išlenda iš sklepų tamsumos ir palėpių drėgnumos. Tatau yra tinkamu dalyku, ant geros laimės, kartas nuo karto brukštelėti su šluota int visus kampus. Taipgi yra tinkamu, kartas nuo karto padaužyti su lopeta per sklepų sienas ir aptvarų tvoras — kad išgązdinti vabalus ir tokiuo budu paskubinti supuvusių sienų sugriuvimą.

Broli mano, mintijimas, tai yra labai didelė nelaimė, ir tegu Dievas tave sergsti nuo jo, kaip jisai nuo jo apsaugojo didžiuosius savo šventųjų ir taipogi dvasias, kurias jisai myli ypatingu širdingumu, ir kurioms jisai paskyrė amžinąjį gyvenimą.

Mes vadiname baisiais tuos, kurių dvasia kitokia, negu musiškė, ir nemoraliais tuos, kurie nepripažįsta mūsų moralės. Mes vadiname skeptikais tuos, kurie nieka bendro neturi su mūsų iliuzijomis, — nors net nežinodami, kad, gal ir pas juos taipgi yra savos ir ypatingos, kurios skiriasi nuo mūsų.

*) Pagrindu; priešasčia. — J. B.

JAUNIMO SAPNAI.

Žodis in Moksleivius.

—:0:—

Gerbiamieji Moksleiviai Šiaurinės Amerikos!

Susitvėrus Lietuvių Moksleivių Amerikoje Susivienijimui, kuris nusprendė leidinėti mėnesinį organą „Jaunimo Sapnai“, noriu ši bei tą pasikalbėti su Jumis apie mūsų organo gyveimą bei ateitį.

Kiekvienas darbas, nors jis būtų ir lengviausias, iš pradžių pasirodo sunkiu ir vargiai įveikiamu, tačiau ilgainiui tas pats darosi lengvesniu ir lengvesniu. Taip pat ir šiame dalyke, kurio pirmosios gyvavimo dienos nėra per daug skaisčios ir šypsančiosios, vienok širdis pakyla augštin, noras, drąsa ir viltis tuojaus gema persistatant, kad štai mūsų „Jaunimo Sapnų“ pirmas numeris pasirodo ir, kad nuo šio laiko mūsų organas kas mėnesį reguliariškai išleidinės, ant kiek tas bus galima. Taigi jau turime pradžią visuomenišką arba, geriau pasakius, savitarpinį bendrą gyvavimą moksleivijos, kaip viso kuno. Siela-gi to kuno—tai „Jaunimo Sapnai“.

Tat šičia pasirodo reikalas butinai, nors ir trumpai, pakalbėti: kaip mes tą sielą auginsime ir auklėsime, koki jai maistą duosime, kurlink ją vesime, žodžiu tariant, kaip mes ją užlaikysime. Tas yra svarbu, nes nuo to priklausys mūsų bujėjimas kaip visos moksleivijos iš vienos pusės ir abelna žmonijos užuojauta iš antros pusės. Be šių dviejų aksiomų mūsų žydėjimas nelemtinas, nes, pirma, mums patiems reikia ant tvirtos dvasiškos papėdės atsistoti ir, antra, reikalingas visuomenės šiltutis sanjausmas, be kurio pasijustumė vieni beesą, kaip laivelis blaškomas jurų bangomis. Kitaip sakant: ką mes talpinsime?— Kiekvienas apsirubežiavimas, kiekvienas pasiskyrimas siauručio takelio negali duoti plačios dirvos augti įvairiems vaisiams, nes tesutalpina mažą keliautojų burelį, tuomet kiti turi jį ieškoti kito kelio, kas galop yra priežastimi spėkų skaldymo, o vaisiu arba visiškai, arba labai skopus užderėjimas tepasirodys. Tat duokime kuoplačiausią prieinamą dirvą, kurion galėtų auginti įvairiausias naudingas vaisius. Išmintingas sodininkas užveddamas naują sodą prisodina visokių rūšių obelių: saktžių ir rugščių, vasarinių ir rudėninių. Bet tuomi nepasiganėdinęs tarpuose įmaišo grūšių, taipgi daugkeleriopų atmainų pradėdant anksti prieinančiomis ir baigiant žeminėmis; čion dar jis nepamiršta pasodinti raudonųjų, juodųjų bei geltonųjų slyvų, ir dar visokių kitokių

vaisinių medžių, o aplinkui pakraščius apveda ir tokiais medžiais, kurie nors ir neduoda tiesioginių vaisių, vienok apsaugoja nuo per daug didelių vėtrų viduryje esančius augmenis. Gi aiškioje ir saulėtoje vietoje prisodina visokių kvietkų, kuriė kiekvieno praevio savo nesuskaitytomis spalvomis bei įvairiausiai kvapniais atkreipia atidžią ir net nenorint priverčia staptelėti, idant pasigerėti žeriančiu grožiu. Tos gėlės tarnauja kaip papuošalu šio sodo, kas sykiu su visais kitais ten esančiais augmenimis tveria harmonišką bei pasigerėtiną reginį, kuris ne tik sužadina doriškus jausmus, pripildo širdį žmoniškumu, bet ir tuo pačiu kartu suteikia didį glėbį naudingų bei reikalingų žinių. O kaip pasekmė visa to tokis sodininkas visuomet gauna gera atlyginimą, jaigu ne nuo vieno medžio, tai nuo antro, trečio ir tt.; jis niekad os nekenčia visiško neužderėjimo. Panašiai ir mes darykime, nes tarnauti kokiai nors politiškai partijai, religijai arba net kokiai jos sektai panašiai būtų didi trumparegystė iš vienos pusės, iš antros-gi, tai ne mūsų uždavinis.

Tokiu būdu į „Jaunimo Sapnus“ bus priimama straipsniai gvildenanti ne tik visokius klausimus, bet ir iš visų pusių tą patį klausimą. Dėlto Redakcija melžia visų moksleivių, kas tik gali, rašinėti iš visokių mokslo sričių, svartyti draugijinio gyvenimo klausimus iš visokių galimų gyvenimo pusių; taipgi žmogaus sielos klausimų gvildenimai ras sau vietą. Taip pat didžiai reikalinga beletristika, poezija, kuri būtų padailinimu viso organo. Šičia reikia priminti, kad užgauliojimai arba užsipuldinėjimai kaip ant ypatų, partijų arba religijos neturėtų pas mus rasti, nes tatau nepriveda nė prie jokio galo, o antra, tai yra veltus spėkų eikvojimas, kas mums, kaip moksleiviams visai bereikalinga ir tikima, kad panašaus organe visai nesiras. Vienok faktiška, rimta kritika yra didžiai pageidaujama, ir net butinai reikalinga, kadangi tik per kritiką progresas žingsniuojama milžiniškais žingsniais pirmyn, ir kaip pasekmė ji priveda prie tiesos arba arčiau josios. Taipgi yra pageidaujama gauti biografijas išymesniųjų žmonių, priežodžius, sakmes ir panašius dalykėlius, nors, žinoma, pastarosios medžiagos čia randasi daug mažiau, negu Lietuvoje, kur viskas, taip sakant, randa sau pradžią ir palaikymą.

Mums yra svarbu žinoti apie kitų mokyklų stovį ir sąlygas, kur lietuvių moksleivių randasi. Tas yra svarbu dėlto, kad moksleivis norėdamas persikelti į kokią kitą mokyklą dažnai apsirinka, nes iš katalogų negalima nuosekliai viską sužinoti, kaip tai galėtų nors trumpais žodžiais atlikti mūsų viengentis, paaiškinant koksai kursas gerai stovį ir koks silpniau. Žingėdžiausiu dalyku, tai kiek moksleivių randasi duotoje mokykloje ir kokias mokslo šakas ima, su platesniais apipiešimais lietuvių-moksleivių veikimą, manymą, ypač ten, kur randasi jų draugystėlės. Šis yra labai įdomu mums

visiems, nes iš panašių aprašymų bus galima spręsti mūsų, kaip visos moksleivijos, spėką, abelną palinkimą, ty. dvasiška stovį. Apie pastarąjį meldžiame kuodažniausiai ir kuoplačiausia rašinėti. Taipogi neprošali butų gauti žinias, paaiškinančias, kokių profesionalistų ir kokuose miestuose truksta. Iš mūsų tarpo kas metas baigia nemažai jaunikaičių vienokias ar kitokias profesijas, tai tokiems panašios žinios yra didžiai naudingos, nes, sakysime, daktaras, dentistas, advokatas ar kitokios profesijos, galėtų rasti sau tinkamą dirvą tarpe savo viengenciu. Žodžiu sakant, mums reikalinga arčiau susipažinti su viens kitu, susieiti į artimesnę giminystę, jaigu ne ypatingai, tai bendrais savo reikalais, kurių mes turime labai daug. Tą visą lengvai galima atsiekti per organą.

Nepraleiskime pro ausį, kad šis mūsų organas bus tikru mūsų veidrodžiu, į kuri žiurėsime ne tik mes patys, bet ir visa visuomenė, kuri pagal tą duos mums vietą, apkainuos ir galų gale išneš nuosprendį. Nuosprendžio baltumas, kad kas randasi mūsų, moksleivių, globoje ir delto stengkimės visomis jėgomis jį padaryti baltu, tyru, skaisčiu kaip šaltinio burbuliuojąs vanduo. Ir dėlto stengkimės visus savo darbus atlikti švairiu keliu, teisingu budu, kad vėliaus neturėtume juodų taškų, kurių patys gėditumės. Taigi išanksto šaltai ir visapusiškai apgalvoję imkimės darbo, tokio darbo, kuris būtų naudingas patiems ir kitiems. Tik tokiu budu galėsime jaustis beesą tikrais moksleiviais, moksleiviais siekiančiais prie doros ir augšto idealo, kuris platins mūmyse žmoniškumą, draugiškumą, auklės savitarpinę meilę, skatins prie tolesnio dar didesnio veiklumo, priduos spėkų neatsilikant nuo savo bendrų žengti tolyn, augštyn ir tuo tarpu artyn prie visuomenės, o sykiu keliauti prie pasiskirto jieškinio. Taip darant mes visame kame rasime šiltą užuojautą liaudyje, kuri visuomet pagelbės eiti mokslą, lavinti savo dvasiškus gabumus. Tas mums ne tiktai reikalinga, bet yra mūsų pareiga, kaip moksleivių.— Dėlto pasistatykime sau kaip vieną iš mūsų tikslų parašyti po du, tris straipsnelius organan į metus, arba ir daugiau, žiurint pagal išgalę. Tokis darbas nepadarys jokios skriaudos, bet atpenč, atneš kiekvienam nauda, nes rašinėdamas pats laviniesi, pripranti lengviau bei teisingiau plunksną vartoti, o tuo pačiu tarpu atlieki mažiau ar daugiau naudinga darbą. Juk reikia atminti, kad laikraščio gyvumas ir jojo vertė priklauso nuo sandarbininkų, o ne nuo vieno redaktoriaus, tat meldžiamieji, nuspręskite kiekvienas sau buti nenuilstančiu "Jaunimo Sapnų" sandarbininku ir tą nusprendimą stengkitės šventai atlikti. Tokiu budu mūsų "Sapnai" kas sykis augs, plėtosis ir galų gale taps realiniu daigtu. Pasiduokime vienas kitam draugiškas rankas per "Jaunimo Sapnus" ir susikabinę visi be jokio išėmimo keliaukime keliu mokslo, doros ir vienybės.

Tikiuosi, jog neatsisakysite paduoti savo dešinę, o aš jau turiu Jums, draugai—moksleiviai bei moksleivės, savo dešinę ištiesęs ir laukiu Jusų.

Jusų Steponas Biežis, redaktorius

1652 W. 19th st.,

Chicago, Ill.

P. S. Visus raštus šiame atvėjyje siųskite paduotuoju adresu.

J. B.

Prie L. M. A. S. užsimezgimo istorijos.

—:0:—

Pradedant savo organizuotą gyvenimą gal bus neprošali pakalbėjus iš istoriško žvilgio apie šio moksleivių susivienijimo užsimezgimą, nes kaip kiekvienas apsiereiškimas turi savo priežastis taip pat ir šis. Visi drauginiai padėjimai, krypimai tam tikron linkmėn turi pirmapradinius paakstintojus, kurie vėliaus pagimdo didelę sriovę arba pranyksta be jokios žymios pasekmės, jaigu tam nesirado atsakančiai ar neatsakančiai prirengto pagrindo.

Žmogus, kaip drauginis gyvunas, turi matomai įgimtą palinkimą rištis į draugijas, ir daugiausia į tokias, kurios turi skaitligesnius bendrus dalykus. Tas ne tik naturalis apsiereiškimas, bet ir reikalingas, nes abelnomis spėkomis visuomet galima daugiau ir lengviau nuveikti, negu atskirai proporecionališka imant. Kitų tautų moksleivijos jau senai turi savo susivienijimus, ir net lietuviai—moksleiviai Europoje jau keli metai kaip įkurę panašią organizaciją. Šičia kaip tik to mums ir truko; beveik kiekvienas protaująs moksleivis šią spragą jautė, vienok pradėti nelengvas darbas. Dėlto tik pasišnekėjus su vienu, antru panašiai ir traukėsi, kol pereitą metą laike antrojo laikraštiniųku suvažiavimo tas netapo aikštėn iškelta, padaryta viešu klausimu.— Jame dalyvavo keli moksleiviai iš Scranton, Pa. ir net, kiek žinoma, laikė savo posėdžius, tačiau formališkos pradžios nepadaryta. Vienok reikia pasakyti, kad anie keli moksleiviai nusprendė per laikraščius viešai atsišaukti į visą Amerikos moksleiviją. Tas, taip sakant, padėjo pirmus pakurus, bet tikrosios ugnies nesukurė.

Pasirodžius mūnėtam atsišaukimui, kuris kvietė visus moksleivius organizuotis, rištis bendron draugijon arba tverti moksleivių susivienijimą, nekurie atsiliepė tam karštai prijausdami, bet daugel paliko negirdžiais. Nežiurint į tokį šaltą atsinešimą Valparaiso universiteto Literatiška draugystė, "Liepa" Scrantone, Pa., "Meteoras" Philadelphia, Pa. ir išdalies Chicagos moksleiviai pradėjo tarp savęs vesti pasikalbėjimus, idant įkurti abelną draugystę. Tam tikslui, kad parankiaus vedus reikalus, buvo išrinkta po komisiją iš kiekvienos augščiau paminėtos draugystėlės. Apie pa-

vasarį iš seminarijos Orchard Lake, Mich. nuo "Lietuvių Vilties" tenaitinių moksleivių draugystelės (jaigu neklystu jos užvadiniu) vienas ir valparaisiečių gauna laiška kviečiantį moksleivius vienyti. Šis laiškas buvo viešai perskaitytas ir apsvarsčius duota atsakymas. Iš pradžios šiuomi laišku didžiai džiaugėmės, nes bendrai vienyti, tai šventas dalykas ir buvome labai dėkingi orchardiečiams už draugišką rankos padavimą. Tačiau baigiant skaityti tą laišką prisiėjo biski nuliusti, nes ten tebuvo kalbama vien tik apie katalikų-moksleivių susivienijimą. Tas jau parodė skirstymąsi. Taigi įkurti abelną organizaciją viltis geso. Vienok vardan visų valparaisiečių buvo pasiūstas "Lietuvos Vilčiai" laiškas, kuriuomi buvo kviečiama tvirti *abelnų* organizaciją paliekant kaip religiją, taip ir politiškas partijas nuošalyje, paveizdon TMD. arba SLA., kur gali prigulėti visokių persitikrinimų žmonės. Tas buvo rašoma pasiremiant tuomi, kad pas mus randasi daugelis svarbių viešų dalykų, kurie yra bendri ne tik moksleiviams, bet ir visai tautai, kuomet sąžinės pareigos yra privatiškas reikalas ir, žinoma, kaip tokis negali visus sujungti. Pralaidus tulą laiką gauname negatyvišką atsakymą ir galutinį atsakymą bendrai eiti. Tokiu budu su Orchard Lake seminarijos mokiniais ryšiai prisiėjo pertraukti.

Apie tą laiką nuo liepiečių ir-gi mažai kas tebuvo girdžiama; su chicagiečiais, dar tuomet nesant vietiniai draugystėlei, taipogi nedaugel kas buvo galima turėti. Galų gale pasilikę meteoriečiai ir valparaisiečiai nenusiminė, bet tą darbą varė dar stropiaus savu keliu. Šiuodu centru nusprendė išdirbti konstitucijai projektą ir patalpinti laikraštini abelnam apkalbėjimui arba geriaus sakant išdirbimui pastovių įstatų. Tuo metu tesimatė tik tas vienas kelias ir dėlto jo ir griebtasi.

Galop, užėina vakacijos, moksleiviai išvažinėja, darbas atidėtas iki sekančiai pradžiai mokslo metų, kada viskas vėl bus varoma savu keliu pakol nestos moksleivių susivienijimas. Pagaliaus pasklįsta žinia, kad apie pabaigą rugpiučio mėnesio 1912 m. Chicagoje yra rengiamas lietuvių Rymo-katalikų moksleivių seimas. Čia vieni svietiškiejai pritaria jame imti dalyvumą, kuomet kiti atsisako motivuodami, jog iš to nieko gero neišeis, nes jau žinoma kokioje dvasioje ir ant kokio kurpalio tas visas bus vedama. Ateina minėta valanda, atsidaro seimas, kuriame didžiuma klierikai, o vos keli svietiškieji, ir dar mažiau pirmeivių. Pradėjus posėdžius minėto seimo pasirodė, kad klierikai perdaug fanatiškai religijos laikės, kas mažą naudą ateityje žada, tat nekurie tuojaus atsisakė tolesniam dalyvavimui. Ir taip nors viena organizacija susitvėrė, bet taip tvirtai apsirubežiavo pasiskirdami siaurą takelį, kad dauguma jokiū budu negali įtilpti, kas ženklina, jog moksleivių susivienijimas plačiais pamatais, didele apyregė, kame galėtų visi be jokio išėmimo tilpti, dar neįvyko;

dar paliko svarbi valanda Amerikos lietuvių istorijoje, toki valanda, kada bus padėtas plačiais pamatais, nevaržančiais nė sąžinės, nė politišku pažvalgu susivienijimas, kuriuomi buvo lemta tapti Lietuvių Amerikos Moksleivių Susivienijimui.

Tuo tarpu buvo kalbama apie trečią laikraštinkų suvažiavimą, kuriame esą dalyvaus moksleiviai iš tolimesnių miestų. Taigi pasinaudojant šia proga, sumanyta sušaukti ir moksleivių pirmą legališką bei abelną suvažiavimą, kuris padėjo šiam moksleivių susivienijimui pradžia. Nors pirmas budas taip pat geras, tik reikalauja daugiau laiko, dėlko daugumai pritariant ir įvyko 28, 29 d. rugsėjo 1912 m. Chicagos mieste moksleivių suvažiavimas arba seimas. Tas visas, žinoma, rengiant ant greitųjų, o ypač neskaitylingam moksleivių susirinkimui, iš priežasčių atsidarymo nekurių mokyklų ir negalėjimu iš toliaus atvykti, nebuvo galima, nė neparanku viską nuosekliai atlikti, tačiau tvirta pradžia padaryta. Sekantis seimas, kuris pagal pirmojo nusprendimo atsibus taipgi Chicagoje, galima tikėtis viska nuodugnai ir gulutinai įdės į tvirtas vėžes.— Tokiu budu maždaug, trumpais žodžiais sakant, rugsėjo 29 d. šių metų užsimezgė Lietuvių Moksleivių Amerikoje Susivienijimas.

Šiuomi dar negalima pasikakinti, nes visas šios organizacijos žydėjimas bei vaisingumas priklausys nuo mūsų abelno prijautimo ir veikimo liuk gerovės to moksleivijos didelio kuno, kuris privalėtų kas dieną augti, didintis, bujoti ir išduoti gerus, naudingus ir sveikus vaisius. Tat kiekvieno iš mūsų moksleivių yra šventa pareiga buti nariu šio susivienijimo, rupintis juomi visomis pastangomis, kas pats per save duos didį atlyginimą už padėtą triusą šiame reikale. Todėl be jokio išėmimo bukime ištikimais ir naudingais nariais.

Reikia dar keletą žodžių pasakyti apie davimą mūsų organui vardo: "Jaunimo Sapnai". Keletą metų atgal, kada mums, gerai žinomas velionis Jonas Sutkus lankė Valparaiso universitetą, tuomet jis pats davė sumanytą išleidinėti kokį nors vietinį žurnalą. Tas dailus sumanymas buvo valparaisiečių karštai paremtas ir greitu laiku pasirodė žurnalas "Jaunimo Sapnai", kurio redaktoriu buvo mylimas velionis Sutkus. Žinoma nesant medžiagiškų spėkų, nors dvasiškų ir buvo, negalėjo plačijai visuomenei buti žinomas, nes išėidavo tik po vieną ranka rašytą egzempliori, arba kartais vos po keletą, kad pasiūsti redakcijoms. Tie Valparaiso "Jaunimo Sapnai" tebuvo prieinami jiems patiems savo vietiniame kningyne, kur ir dabar tebeguli mažai kam težinomi. Pagerbimui-gi tokio prakilnaus darbo ir velionio triuso, mūsų organui tapo duotas tas patsai vardas.

Sutkus, nors apie jį nieko daug nerašysiu, nes vėliaus tilps jo platesnė biografija, reikia pasakyti, buvo jauslus, prakilnių minėčių poeta ir taipgi rašytojas trumpesnių beletristiškų piešinėlių. Netik jis buvo tokiu, bet

geru tėvynainiu, kuris pagimdė 'Jaunimo Sapnus' (valparaisietiškus), auklėjo kaip gera motina savo mylima kudiki, padėjo į juos savo visą sielą ten gyvendamas ir dėlto užsitarnavo amžiną gerbimą kaip originališkas, prakilnus poeta, kurį nelemtas likimas pirm laiko nuvarė į šaltą žemę, kame dabar ilsisi. Kol jis Valparaise gyveno, tol ir apkalbamas žurnalas gyvavo, bet jam apleidus tą mokyklą, "Jaunimo Sapnai" neužilgo mirė, nes neatsirado darbštaus vaikino, kuris būtų pasiėmęs tą darbą varyti toliau ir platinti šviesos žiedus tarpe visuomenės. Dėlto atminčiai jo ir kitų sądarbininkų to laikraščio laikas nuo laiko talpinsime tuos raštus savo organe.

Šis garbingo velionio gražus bei darbštus gyvenimas yra mums pavyzdžiu, turime sekti bei stengtis šiuo tuo buti naudingi. Čia turime nors ne tuos pačius, bet panašioje dvasioje "Jaunimo Sapnus", kuriuos mums visiems yra visai lengva palaikyti, nes mūsų daug yra, nebe vienas su keliais draugais, kaip prakilnus velionis buvo. Tat nepaminkime po kojų savo jieskinį ir nebukime atšalusiais ir pasiviškais, bet kiekvienas pilna, draugiška širdimi eikime vienu, teisingu keliu, kuris bendrai nebus sunkus, nė nuobodus, kuomet vienam ar keliems tas pats visai nepakeltina.

Steponas B.

K. Klecas.

Gyvenimas ir jo siekis.

ALDONAS. Aš tavęs, mano geras drauge, pradėdu visiškai nesuprasti. Ankščiau dar budavo pas tave patėmysiu tyrų minčių žiupsnelį, bet dabar tu pasidarei visai nepaprastas. Užsimąstęs, tylus, lyg tartum tau jau nė spinduliuotoji saulutė nesuteikia linksmumo... Mesk nuliudimą, nusikratyk nuo tos tamsios užklodės, kuri tave slėgia. Gyvenimas ne tam, kad save niekniekais kankinti. Atmink jog ne tu vienas gyvenai. Yra daugybė tokių, kurie šimteriopai už tave kenčia, vienok jų viedai kur-kas aiškesni, negu tavo.

PIJUS. Ačiu tau už suraminimo žodžius, vienok tavo patarimo negaliu išpildyt... Laimingas tas, kuris nejaučia pančių, kuris gyvena, yt sliemas, neatbodamas ant nieko tik žiburio, yt varle, pasikakina dumblių dvo-kenčio liuno.

Aš-gi taip gyventi negaliu... nemoku. Tokis gyvenimas rakina ir veržia mano sielą... Man tamsu ir ankšta... Aš trokštu tame ore, kur gyvena tavo žmogus... Esmi surakintas to gyvenimo retėžium ir pasiiliuosuoti nuo jo neturiu spēkos.

ALDONAS. Ir vėl tas pats... Sakyk, susimildamas, kas tave apsėdo? Kokie tie retėžiai, nuo kurių tu nori pasiiliuosuoti? Kokiu oru tu nori kvėpuoti?... Į koki gyvenimą tu taip uoliai veržiesi?

PIJUS. Į toki, kur rasčiau atsakymą dėlko aš gyvenu, kur rasčiau gyvenimo sieki... idealą.

ALDONAS. Tuščia svajonė... Tu jieskai to, ko niekas nepametė. Gyvenimo siekis yra noras gyventi, o to noro dar niekas nenustojo. Jis yra vienodas kaip tavyje, taip ir tame žvėrelyj, kurį tu gaudai norėdamas paragauti jo kuno. Dėlko nuo tavęs bėga kiškis ar stirna, dėlko lenda į krumus, vos tik iš kiaušinio išsikales viščiukas, išgirdęs motinos persergiantį klegesį? Dėlko skęstantis šaukiasi pagalbos? Dėlto, kad gyvenimas, kaip žmogui, taip ir ką tik apleidusiam kiaušinio kavalą viščiukui yra vienodas. Kiekvienas gyvas daigtas turi savyje slaptinę spēką, kuri sąmoningai ar besąmoniai spiria gyventi. Užtai jieskoti gyvenimo siekio yra vistiek, kaip ir jieskoti didmarij lašo blizgančios ramos.

PIJUS. Bet, juk žmogų negalima prilyginti prie laukinio žvėrio. Žmogus negali gyventi vien tik palai- kymui savo kune gyvybės. Pas žmogų yra jausmai, kuriuos vaisiais ar duona nepapenėsi. Kuną lengva užlai- kyti, bet ką tu darysi su dvasia, kuri taipogi reikalau- ja maisto ir gal kur-kas sudėtesnio, negu duona.

ALDONAS. Nesiginčysiu, kad žmogus yra viršes- nis už kitus gyvūnus. Jis turi prakilnesnius jausmus, turi išmintį, kurios pas gyvulį neapsireiškia, vienok tas dar neriškia, kad jo gyvenimo siekis yra skirtingas. Pamatinis geismas gyventi palieka vienas ir tas pats. Kodėl-gi žmogus nesisuka sau sprandą dėl krikščioniš- ko rojaus? Juk krikščionybė jam kalte kala, kad šis gyvenimas yra tik sapnas sulyginant su *anno*. Čia tik "ašarų pakalnė", bet ten midaus fontanai muša. Krikš- čionybė reikalauja žmogaus mirties, idant suteikti jam pilną smagumą, vienok ar žmogus skubinas prie tų sma- guriavimų? Nežiurint į visus viliojančius prižadus, jis žiuri į mirties akis su baisiausia nuoganda. Ant mir- ties patalo jis tik ir tesvajoja apie pagijimą, apie tolesnį gyvenimą, nors tas būtų ir žiauriausis.

(Toliaus bus)

VALDYBOS ADRESAI:

- 1.) A. Petratis, pirmimininkas, 4630 Gross ave., Chi- cago, Ill.
- 2.) K. Draugelis, raštininkas, Chicago Coll- ege of Dental Surgery, Wood & Harrison strs., Chicago, Ill.
- 3.) P. Sinkus, išdininkas, Lithuanian Library, 751 Cyrus st., Valparaiso, Ind.
- 4.) S. Naikelis, finan- sų raštininkas, 2213 Van Buren st., Chicago, Ill.
- 5.) S. Biežis, redaktorius, 1653 W. 19th st., Chicago, Ill.
- 6.) Literatiškas Komitetas: J. Bučinskas, 2322 So. Leavitt st., Chicago, Ill., K. Mikolaitis, Chicago Coll- ege of Medicine & Surgery, Chicago, Ill., K. Gugis, 1800 W. 46th st., Chicago, Ill.